

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

ROMAN VÍCH

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ORGÁNY ČINNÉ V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ
TRESTNÍM S DŮRAZEM NA POSTAVENÍ A ÚKOLY
POLICEJNÍHO ORGÁNU**

Autor práce: Roman Vích, DiS

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Erik Dlouhý

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Erikovi Dlouhému za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

VÍCH, R. *Orgány činné v přípravném řízení trestním s důrazem na postavení a úkoly policejního orgánu : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 65 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Erik Dlouhý.

Klíčová slova: Orgány činné v trestním řízení, policejní orgán, postavení, přípravné řízení trestní, úloha.

Práce se zabývá postavením a úkoly orgánů činných v přípravném řízení trestním působících na území dnešní České republiky od roku 1873, kdy vstoupil v platnost tehdejší rakouský Trestní řád č. 119/1873 ř. z. až po současnost, se zvláštním zaměřením na policejní orgán. V samostatných kapitolách se věnuje úloze těchto orgánů v přípravném řízení v jeho jednotlivých fázích. Práce dále popisuje aktuální postavení obdobných orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských zemích.

V závěru je analyzováno současné postavení policejního orgánu v porovnání s postavením obdobných orgánů v minulosti a se současným postavením obdobných orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských zemích.

ABSTRACT

VÍCH, R. *Law enforcement agencies involved in criminal proceedings with focus on position and tasks of the police authority : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 65 p. Supervisor : JUDr. Erik Dlouhý.

Key words: Authorities active in criminal proceedings, police authority, position, preparatory of criminal proceedings, mission.

The work deals with position and tasks of Law Enforcement active in criminal proceedings in the region that now constitutes the Czech Republic since 1873, when Austria Code of Criminal Procedure # 119/1873 became effective in this region, until today with special focus on the police authority. In individual chapters it focuses on a mission of the Law Enforcement active in criminal Proceedings in its individual stages. The work also describes current status of similar authorities of Law Enforcement in selected European countries.

The current position of the Police Authority is compared with the position of similar institutions in the past, and the present position of similar Law Enforcement agencies in selected European countries is analyzed in the end.

OBSAH PRÁCE

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 POSTAVENÍ ORGÁNŮ ČINNÝCH V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM V MINULOSTI	10
2.1 OBDOBÍ LET 1873 AŽ 1950	10
2.1.1 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ	10
2.1.1.1 PŘÍPRAVNÉ VYHLEDÁVÁNÍ	10
2.1.1.1.1 PŘÍPRAVNÉ VYHLEDÁVÁNÍ SOUDNÍ	11
2.1.1.1.2 PŘÍPRAVNÉ VYHLEDÁVÁNÍ POLICEJNÍ	11
2.1.1.2 PŘÍPRAVNÉ VYŠETŘOVÁNÍ	12
2.1.2 PŮSOBNOST POLICIE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	13
2.1.2.1 POLICIE SPRÁVNÍ	13
2.1.2.2 POLICIE SOUDNÍ	14
2.1.3 ORGÁNY KONAJÍCÍ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ	15
2.1.3.1 ÚŘADY BEZPEČNOSTI	15
2.1.3.1.1 ČETNICTVO	15
2.1.3.1.2 ÚŘADY POLICIE	16
2.1.3.2 VYŠETŘUJÍCÍ SOUDCE	19
2.1.3.3 STÁTNÍ ZÁSTUPCE	20
2.2 OBDOBÍ LET 1950 AŽ 1956	21
2.2.1 PŘÍPRAVNÍ ŘÍZENÍ	21
2.2.1.1 VYHLEDÁVÁNÍ	22
2.2.1.2 VYŠETŘOVÁNÍ	23
2.2.2 ORGÁNY KONAJÍCÍ PŘÍPRAVNÉ VYŠETŘOVÁNÍ	24
2.2.2.1 ORGÁNY NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI	24
2.2.2.1.1 ÚKOLY ORGÁNŮ NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	24
2.2.2.2 DALŠÍ ORGÁNY KONAJÍCÍ V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ	24
2.2.2.3 PROKURÁTOR	25
2.3 OBDOBÍ LET 1957 AŽ 1961	26
2.3.1 VYŠETŘOVÁNÍ	27
2.3.2 STADIUM PŘED ZAHÁJENÍM VYŠETŘOVÁNÍ	28
2.3.3 POSTUPY VYŠETŘOVACÍCH ORGÁNŮ	28
2.3.4 ORGÁNY NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI	29
2.3.5 VYŠETŘOVACÍ ORGÁNY	30
2.3.5.1 VYŠETŘOVATELÉ MINISTERSTVA VNITRA	30
2.3.5.2 VYŠETŘOVATELÉ VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI	31
2.3.5.3 VYŠETŘOVATELÉ STB	31
2.3.5.4 VYŠETŘOVATELÉ PROKURATURY	31
2.3.6 PROKURÁTOR	32
2.4 OBDOBÍ LET 1962 AŽ 1993	34
2.4.1 TRESTNÍ ŘÁD Č. 141/1961 SB	34
2.4.1.1 ZAHÁJENÍ VYŠETŘOVÁNÍ	34
2.4.1.2 SKONČENÍ VYŠETŘOVÁNÍ	35
2.4.1.3 PROKURÁTOR	35
2.4.2 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 57/1965 SB	36
2.4.2.1 VYŠETŘOVÁNÍ	36

2.4.2.2 VYHLEDÁVÁNÍ	37
2.4.2.3 PROKURÁTOR	38
2.4.2.4 STRUKTURA SNB	38
2.4.3 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 149/1969 SB	39
2.4.4 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 178/1990 SB	40
2.4.5 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 558/1991 SB	40
2.5 OBDOBÍ LET 1993 AŽ 2001	40
2.5.1 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 292/1993 SB	40
2.5.1.1 POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ	41
2.5.1.2 ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ	41
2.5.1.3 STÁTNÍ ZÁSTUPCE	43
2.5.1.4 ÚŘADY VYŠETŘOVÁNÍ	43
2.5.2 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 152/1995 SB	43
2.5.3 NOVELA TRESTNÍHO ŘÁDU Č. 166/1998 SB	44
3 POSTAVENÍ POLICEJNÍHO ORGÁNU, STÁTNÍHO ZÁSTUPCE A SOUDU V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM V SOUČASNOSTI	44
3.1 PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ	44
3.1.1 POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ	45
3.1.2 VYŠETŘOVÁNÍ	47
3.1.3 ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ	48
3.2 POLICEJNÍ ORGÁN	49
3.3 STÁTNÍ ZÁSTUPCE	50
3.4 SOUD	51
4 ÚLOHA ORGÁNŮ VYMÁHAJÍCÍCH PRÁVO VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH STÁTECH	52
4.1 FRANCIE	52
4.1.1 VYŠETŘUJÍCÍ SOUDCE (LE JUGE D'INSTRUCTION)	53
4.1.2 SOUDNÍ POLICIE (POLICE JUDICIAIRE)	53
4.1.3 STÁTNÍ ZÁSTUPCE	54
4.1.4 SLOŽKY POLICIE	55
4.2 DÁNSKO	56
4.2.1 VEŘEJNÁ ŽALOBA	57
4.2.2 SLOŽKY POLICIE	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
SEZNAM ZKRATEK	65

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Orgány činné v přípravném řízení trestním s důrazem na postavení a úkoly policejního orgánu“ jsem si vybral vzhledem k tomu, že se přípravným řízením trestním zabývám řadu let jako příslušník Policie České republiky služebně zařazený na Místním oddělení Vysočany, Praha 9, kde vykonávám funkci zástupce vedoucího oddělení pro trestní řízení, téma je mi tedy blízké.

Přípravné řízení je prvním procesně relevantním stadiem trestního řízení. Trestním řízením se rozumí řízení podle zákona o trestním řízení soudním č. 161/1961 Sb. V trestním řízení jsou aktivní *orgány činné v trestním řízení*, mezi které patří soud, státní zástupce a policejní orgán. Tyto mají svou úlohu tedy i v *přípravném řízení*, soud především při rozhodování o věcech, kdy dochází k porušování základních lidských práv (vydání příkazu k domovní prohlídce).

Úkolem přípravného řízení je připravit řízení před soudem, to znamená zjistit trestné činy a odhalit jejich pachatele, zajistit provedení neodkladných, neopakovatelných a dalších úkonů, vyhledání důkazů, popř. jejich provedení, jež jsou vždy nezbytné pro zahájení trestního stíhání a následně pro rozhodnutí státního zástupce o tom, zda v dané trestní věci podá obžalobu nebo učiní jiné rozhodnutí, opatřit podklady potřebné pro projednání věci v hlavním líčení před soudem.

Úloha *policejních orgánů*, je vzhledem k jejich zvláštním kvalifikačním a technickým předpokladům mimořádně významná, zejména při vyhledávání a zajišťování informací, které následně mohou sloužit jako podklad pro meritorní rozhodnutí v trestním řízení. Policejní orgán je v přípravném řízení povolán k tomu, aby státnímu zástupci aktivně pomáhal při naplňování jeho úlohy v trestním řízení, zejména při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti. Šetří a prověřuje trestní oznámení a jiné podněty vedoucí k závěru, že byl spáchán trestný čin. Dále rozhoduje usnesením, např. o odložení věci, přijímá různá opatření, např. o přibrání znalce, provádí vyšetřovací úkony. V jednotlivých fázích přípravného řízení je úloha policejního orgánu mnohdy nezastupitelná a nemůže ji nahradit ani státní zástupce. To platí zejména o neodkladných a neopakovatelných úkonech. Policejní orgán v průběhu přípravného řízení provádí jednotlivé procesní úkony, ke kterým je podle zákona oprávněn, provádí je z úřední povinnosti, z vlastní iniciativy, aniž by vyčkal vnějších podnětů k jejich provedení a s plným šetřením garantovaných práv a svobod člověka.

Svou činnost je povinen organizovat tak, aby účinně přispíval ke včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.

Policejní orgán nadále provádí činnost ve fázi, která předchází trestnímu řízení podle trestního řádu, a to v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, provádí potřebná šetření a opatření směřující k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Takto, tedy neformálně odhalené skutečnosti, se následně prověřují v trestním řízení v souladu s trestním řádem.

Policejní orgán je tedy velmi významným subjektem přípravného řízení. Je obdařen značnou odpovědností a samostatností, úkony přípravného řízení provádí osobně a z vlastní iniciativy, vykonává velké množství procesních úkonů.

Ve své práci se zaměřím na to, zda je tato úloha policejního orgánu vyhovující, a to v porovnání s postavením a úkoly obdobných orgánů v přípravném řízení trestním v minulosti a se současnou úlohou obdobných orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských zemích.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je provést srovnávací analýzu současného postavení orgánů činných v přípravném řízení trestním (zejména policejního orgánu) s postavením obdobných orgánů, které působily na území dnešní České republiky v letech 1873 až 2001. Dalším úkolem je porovnat současnou právní úpravu postavení orgánů přípravného řízení trestního v České republice s úlohou orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských státech. Na základě zjištěných údajů pak stanovit závěr, zda je současné právní postavení policejního orgánu vyhovující, či zda by neměla přicházet v úvahu změna platné legislativy.

Při zpracování práce jsem využil dostupnou odbornou právnickou literaturu a použil metod analýzy, syntézy a komparace.

2 Postavení orgánů činných v přípravném řízení trestním v minulosti

2.1 Období let 1873 až 1950

2.1.1 Přípravné řízení

Řád soudu trestního č. 119/1873 ř. z., Trestní řád (dále jen TrŘ) rozlišoval dvě formy přípravného řízení, a to *přípravné vyšetřování* a *přípravné vyhledávání*. Těmto dvěma formám přípravného řízení předcházelo určité předprocesní stádium, které právní úprava formálně nevymezovala, fakticky upravovala podnět k trestnímu řízení. V rámci tohoto předprocesního stádia se zjišťovalo, zda se má přípravné řízení v některé ze svých dvou forem vůbec konat.¹

2.1.1.1 Přípravné vyhledávání

Přípravné vyhledávání v sobě zahrnovalo první kroky, které příslušely konat státnímu zástupci, jakmile k němu proniklo podezření ze spáchání trestného činu, přičemž se jednalo o úkoly, kterými si měl opatřit zjištění potřebná k rozhodnutí, zda věc přivést do soudního řízení, nebo od trestního stíhání upustit. V tomto ohledu měl státní zástupce pravomoci poměrně velmi omezené. Nemohl prakticky sám vůbec přípravné vyhledávání konat, a to z toho důvodu, že se mu nedostávalo vlastních orgánů a prostředků k tomuto účelu. Státní zástupce se však mohl obracet na úřady bezpečnosti, na vyšetřujícího soudce nebo okresní soud s žádostí, aby zahájily přípravné vyhledávání.²

Účelem přípravného vyhledávání bylo podle § 88 odst. 1 TrŘ nalézt potřebný podklad k zavedení trestního řízení proti určité osobě anebo k odložení oznámení.³

Přípravné vyhledávání prováděli:

1. státní zástupce,
2. vyšetřující soudce, resp. okresní soud,
3. úřad bezpečnosti (policie, četnictvo).⁴

¹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 77.

² Růžička, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 17.

³ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 81.

Přípravné vyhledávání se rozdělovalo na *soudní a policejní*.

2.1.1.1.1 Přípravné vyhledávání soudní

Přípravné vyhledávání soudní konal soudce okresního soudu nebo vyšetřující soudce. Vyšetřující soudce a okresní soud konali přípravné vyhledávání i jeho jednotlivé úkony zpravidla na návrh státního zástupce. Na vyšetřujícího soudce se státní zástupce většinou obracel tehdy, byla-li jeho příslušnost odůvodněna vztahem k obvodu okresního soudu; v případě příslušnosti odůvodněné vztahem k sídlu krajského soudu se vždy obracel na okresní soud.⁵

2.1.1.1.2 Přípravné vyhledávání policejní

Přípravné vyhledávání policejní konaly úřady bezpečnosti k tomu určené (soudní policie).

Přípravné vyhledávání konaly zásadně pouze o trestných činech *veřejnožalobních*. Jednalo se o delikty, u kterých dával podnět k trestnímu řízení, po té co se o nich dozvěděl, státní zástupce. Vedle trestných činů *veřejnožalobních* byly i trestné činy spadající pod *soukromou žalobu*, zde se jednalo o delikty vyšetřované na základě požádání poškozeným.

Úřadům bezpečnosti byla uložena povinnost pátrat po *veřejnožalobních* činech, a nebylo-li možno dosáhnout bez odkladu přítomnosti vyšetřujícího soudce, měly učinit neodkladná opatření, jimiž bylo možno věc vyjasnit anebo, která mohla zamezit odstranění stop trestných činů nebo zabránit tomu, aby pachatel uprchl. Patřili sem domovní prohlídka a prozatímní zajištění (současné zadržení).

Na základě pokynů státního zástupce konaly celé přípravné vyhledávání nebo jeho jednotlivé úkony, takové pokyny byly pro bezpečnostní úřady závazné. Prostřednictvím bezpečnostních úřadů mohl státní zástupce dát nepřisezně vyslechnout osoby, jež by mohly poskytnout vysvětlení o spáchaných trestných činech, byl také oprávněn se těchto výsledků sám zúčastnit. Ohledání (osob, věcí) a domovní prohlídku mohl nechat těmito úřady vykonat jen tehdy, ukázala-li se v nepřítomnosti soudní osoby oprávněné k tomuto úřednímu úkonu (soudce sborového soudu první instance) nezbytnost neodkladně zakročit. Státní zástupce mohl také být sám přítomen při těchto

⁴ Mellan, J. *Trestní řízení v praxi*. Praha 1, 1941, s. 433.

⁵ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 84.

vyšetřovacích úkonech, při nichž jinak bylo třeba dbát všech formálností předepsaných pro soudní úkony tohoto druhu.⁶

„Po skončení přípravného vyhledávání byly spisy předkládány státnímu zástupci, který mohl nařídit nebo navrhnout jejich doplnění, podat návrh na zavedení přípravného vyšetřování, oznámení odložit nebo podat obžalovací spis.“⁷ Spisy předkládal ten úřad bezpečnosti, nebo soud, na který se státní zástupce obrátil s tím, aby přípravné vyhledávání provedl.

2.1.1.2 Přípravné vyšetřování

Přípravné vyšetřování prováděl vyšetřující soudce nebo delegovaný soudce okresního soudu (§ 11 odst. 2, § 12 odst. 2 TrŘ). Státní zástupce (shodně jako v případě přípravného vyhledávání) sám nemohl provádět úkony přípravného vyšetřování. Státní zástupce měl v přípravném vyšetřování postavení žalobce, tedy postavení procesní strany, a byl tedy oprávněn obracet se k vyšetřujícímu soudci se svými návrhy, nemohl mu však vydávat žádné příkazy.

Účelem přípravného vyšetřování bylo, aby obvinění z trestného činu proti určité osobě bylo předem prozkoumáno a skutkový stav se vyjasnil. Pokud toho bylo třeba, aby se zjistily okolnosti, na základě kterých bylo možno přivodit zastavení trestního řízení (ukončením přípravného vyšetřování formou zastavení) nebo připravit podání obžaloby a provádění důkazů v hlavním přelíčení.⁸

Přípravné vyšetřování bylo ukončováno *zastavením vyšetřování* nebo *uzavřením vyšetřování*.

O *uzavření* přípravného vyšetřování rozhodoval zcela samostatně vyšetřující soudce, který nebyl odkázán v tomto směru na návrh státního zástupce ani jeho případným návrhem nebyl vázán. Účelu přípravného vyšetřování bylo dosaženo, jestliže výsledky pátrání byly dostatečné pro to, aby bylo možno nařídit hlavní přelíčení, a současně se podařilo opatřit dost důkazů, jichž bylo třeba k řádnému projednání věci v hlavním přelíčení.⁹ Bylo-li tomu tak, přípravné řízení mohlo být ukončeno.

⁶ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 84.

⁷ Růžička, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 19.

⁸ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 85, 86.

⁹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 92.

Přípravné vyšetřování bylo nutno *zastavit*, jakmile bylo zřejmé, že jeho účelu nebylo možno dosáhnout, vzhledem k tomu, že nebyly splněny podmínky trestního řízení (obdoba zprošťujícího rozsudku) nebo tyto podmínky pominuly (smrt obviněného, abolice).¹⁰ Zastavení přípravného vyšetřování se provádělo rozhodnutím vyšetřujícího soudce, podnět k takovému postupu dával však vždy státní zástupce.

Rozdíl mezi přípravným vyšetřováním a přípravným vyhledáváním spočíval v tom, že přípravné vyhledávání sloužilo v první řadě účelům veřejné obžaloby. Podle jeho výsledků se nabízela státnímu zástupci buď možnost podat žalobu, nebo věc odložit. Další rozdíl spočíval v tom, že přípravné vyhledávání se zpravidla vedlo proti neznámému pachateli za účelem zjištění trestného činu, kdežto přípravné vyšetřování bývalo zpravidla usměrněno již proti určité osobě.¹¹

2.1.2 Působnost policie v trestním řízení

V *trestním řízení* se rozlišovala působnost policie na preventivní, jejím úkolem byla prevence a příslušela *policii správní*, a represivní, ta příslušela *policii soudní*. Pouze působnost *soudní policie* byla upravována trestním řádem, jinak obě kategorie policie byly od sebe poměrně striktně odděleny.

2.1.2.1 Policie správní

Působnost této policie byla preventivní, přiznávalo se jí zákonné oprávnění k tomu, aby v případě ohrožení veřejné bezpečnosti prováděla přiměřená opatření k zajištění veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti.

K zajištění veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti používala následujících prostředků:

1. oprávnění činit potřebná opatření k zajištění veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti, vydávat zákazy pod trestem,
2. právo užívat zbraň,
3. právo povolát vojenskou pomoc,
4. právo zamezovat kladení odporu ze strany osob.¹²

¹⁰Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 90.

¹¹Mellan, J. *Trestní řízení v praxi*. Praha 1, 1941, s. 433.

¹²Čížek, K. *Trestní právo policejní*. Praha, 1882, s. 37.

Preventivní činnost směřovala k tomu, aby porušení práva bylo zabráněno, ještě před tím, než skutečně nastalo.

2.1.2.2 Policie soudní

Úkoly soudní policie byly svěřeny úřadům bezpečnosti - policii, četnictvu a obecním starostům.

Soudní policie se zabývala trestními činy a stíháním pachatele, včetně provádění důkazů k budoucímu usvědčení pachatelů.

Soudní policie byla pokládána za vedlejší subjekt trestního procesu. Jejím hlavním úkolem bylo podporovat působnost jednak státního zastupitelství, jednak soudu, a tím napomáhat dosažení účelu trestního řízení. Úkony prováděné soudní policií byly určeny především k tomu, aby pro soudní řízení byl opatřen „bezpečný základ“, a dále i k tomu, aby průběh řízení byl usnadněn.

Svoji působnost soudní policie mohla vykonávat jednak z vlastního podnětu, jednak na výzvu soudu a dále na základě pokynu (nařízení) státního zastupitelství. Působnost, kterou byla soudní policie oprávněna vykonávat i z vlastního podnětu, spočívala zejména v tom, aby v souladu s § 84 odst. 1 TrŘ učinila oznámení státnímu zástupci o každém trestném činu, o kterém se buď na základě vlastního pozorování, nebo jiným způsobem dozvěděla. Rovněž tak byla povinna přijímat trestní oznámení od soukromých osob a dodat je státnímu zástupci. Další působnost soudní policie již vyplynula z § 24 TrŘ. Byla povinna pátrat po všech veřejnožalobních trestných činech. O výsledku pátrání podávala zprávu státnímu zástupci nebo vyšetřujícímu soudci, ti pak museli rozhodnout o dalším postupu. Soudní policie byla dále povinna provést neodkladná přípravná opatření, jež měla sloužit k objasnění věci nebo zamezit tomu, aby známky (stopy) činu nebyly odstraněny nebo aby pachatel neuprchl v případě, že tato opatření nemohla být ze strany především vyšetřujícího soudce učiněna neprodleně. O tom, jaké úkony byly provedeny a s jakým výsledkem, byla povinna podat neprodleně zprávu příslušnému státnímu zástupci nebo vyšetřujícímu soudci. Jinak platilo, že všechny tyto úkony musela soudní policie provádět na základě žádosti soudu.¹³

¹³ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 117, 118.

2.1.3 Orgány konající přípravné řízení

2.1.3.1 Úřady bezpečnosti

Výkon úřadů bezpečnosti byl rozdělen mezi *četnictvo* v terénu a *policii* ve městech a obcích, která byla buďto *státní* nebo *komunální* (městská, obecní).

2.1.3.1.1 Četnictvo

Organizační struktura čs. Četnictva vycházela z rakouského systému, který byl doplněn některými dalšími prvky.

Úkoly četnictva byly vymezeny zákonem č. 299/1920 Sb. z. a n., o četnictvu, a na jeho základě vydanou služební instrukcí pro četnictvo. V čele stál generální velitel četnictva, do funkce byl jmenován prezidentem republiky z řad četnických důstojníků. Četnictvo plnilo dvojí úlohu, jako strážný sbor a orgán politické státní správy, který byl v nejvyšší instanci podřízen ministru vnitra, ve věcech výkonu bezpečnostní služby bylo podřízeno státním bezpečnostním úřadům. Četnictvo bylo řízeno 13. oddělením Ministerstva vnitra. Strukturu četnictva tvořilo zemské četnické velitelství, četnická oddělení a okresní četnické velitelství, výkonnými orgány byly četnické stanice. Později bylo zřízeno i ústřední četnické pátrací oddělení a četnické pátrací stanice.¹⁴

Zemská četnická velitelství byla vytvořena v sídle každé nejvyšší politické správní oblasti (tj. zemi). V čele každého velitelství stál zemský četnický velitel. Ten byl podřízen zemskému prezidentovi.

Obvody zemských četnických velitelství se dělily na četnická oddělení, zahrnující území dvou i více politických okresů. V čele oddělení stál správní četnický důstojník, kterého v nepřítomnosti zastupoval druhý důstojník.

Území četnického oddělení zahrnovalo několik okresních velitelství, jejichž počet byl značně rozdílný. V čele stál výkonný četnický důstojník, který byl vojenským představeným všech četnických stanic v okrese.

Území okresního četnického velitelství bylo tvořeno obvody jednotlivých četnických stanic. Obvody stanic nepřekračovaly území jednoho politického okresu. Obvod četnické stanice mohl obsáhnout pouze obce a objekty, které patřily k témuž soudnímu okresu. Stanice byly nejnižším článkem v organizaci četnictva.

¹⁴ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 116.

Ústřední četnické pátrací oddělení bylo zřízeno na základě snahy četnictva o získání samostatnosti v oblasti kriminalistiky, podporované potřebou zkvalitnění pátrací služby. Oddělení bylo zřízeno jako četnické oddělení u poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze, bylo podřízeno přímo ministrowi vnitra a jeho úkolem bylo zřízení daktyloskopické služby v četnictvu, podávání znaleckých posudků a jednotné četnické pátrací služby.

Četnické pátrací stanice byly zřízeny k 1. 1. 1928 u některých okresních četnických velitelství jako jejich součást. Od 1. 1. 1933 fungovaly četnické pátrací stanice jako samostatné útvary, podřízené ve věcech bezpečnostní služby příslušnému četnickému oddělení, ve věcech kriminální služby ústřednímu četnickému pátracímu oddělení. Byly zřízeny v obvodě krajských soudů a měly působnost v několika okresních četnických velitelstvích.¹⁵

Četnické pátrací stanice a četnické stanice spolupůsobily při vyšetřování trestných činů. „Podle § 9 zákona č. 299/1920 Sb. z. a n., o četnictvu, nejen soudy, ale i státní zastupitelství byly - v rámci provádění úkonů v trestním řízení - oprávněny požadovat přímo služeb četnictva.“¹⁶ Četnictvo povolávaly k výkonům soudní policie.

Mezi úkoly četníků prováděné v rámci samostatné působnosti patřily, jmenovitě některé z nich:

1. denní hlídky a výzvědy,
2. pátrání po zločincích,
3. zatýkání při činu přistižených pachatelů, loupežníků, vražedníků, žhářů, zlodějů, podloudníků atd.,
4. zatýkání původců sročení,
5. ochraňování osoby a statku každého občana, a zatýkání škůdců,
6. konat výzvědy o nalezených mrtvolách, loupežnických útocích atd..¹⁷

2.1.3.1.2 Úřady policie

Síť *státních policejních úřadů* byla za monarchie řídká, protože výkon policie byl svěřen především obcím (*komunální policii*). *Státní policie* podléhala ministerstvu vnitra a byla dislokována následně:

¹⁵Macek, P. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha 1999, s. 54 - 60.

¹⁶Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 116.

¹⁷Čížek, K. *Trestní právo policejní*. Praha, 1882, s. 45, 46.

- policejní ředitelství Praha a Brno,
- policejní komisařství Plzeň a Moravská Ostrava,
- pohraniční policejní komisařství Podmokly, Cheb a Bohumín.

Jen policejní ředitelství v Praze disponovalo uniformovanou policií. V ostatních místech policejní službu vykonávali členové *obecních policejních sborů*.¹⁸

Pokud jde tedy o státní policii, byla zřízena policejní ředitelství a komisařství a pohraniční policejní komisařství, v jejichž čele stáli státní úředníci s právnickým vzděláním – policejní ředitelé nebo správci policejních komisařství. Policejní ředitelství byla podřízena zemskému prezidentovi a policejní komisařství okresnímu hejtmanovi.

Síť státních policejních úřadů byla po roce 1918 postupně rozšiřována. Jejich zřizování podle potřeby umožňoval zákon č. 165/1920 Sb. z. a n., o zřizování nových státních policejních úřadů. Nově byla zřízena komisařství v Plzni, Kladně, Ostravě, Chebu, Karlových Varech, Jihlavě, Znojmě a ředitelství v Liberci a Českých Budějovicích. Nově zřízené policejní úřady měly převzít působnost *obecní policie*.¹⁹ Mezi státní a městskou (obecní) policií nebyl zásadní typový rozdíl, obě tyto složky vykonávaly stejný rozsah služby. Policejní úřady byly povolány plnit zejména následující úkoly:

- pečovat o veřejnou bezpečnost a klid,
- udržovat veřejný pořádek (zejména bdít nad veřejnou mravností),
- mít v evidenci obyvatelstvo a cizince.²⁰

Nejvyšším státním policejním úřadem bylo policejní ředitelství v Praze. V jeho čele byl policejní prezident, členilo se tedy na prezidium, jemu přiřazená oddělení, samostatná odborná oddělení, zvláštní ústředny s celostátní působností.

Úřady státní policie zahrnovaly složku uniformovanou a neuniformovanou. Oficiální označení těchto součástí znělo *Uniformovaná stráž bezpečnosti* či *Neuniformovaná stráž bezpečnosti*. Složka uniformované policie plnila úkoly pořádkové a dopravní policie, složka neuniformované policie plnila úkoly pátrací a vyšetřovací služby.

V roce 1945 vznikl z bezpečnostních složek Sbor národní bezpečnosti (dále jen SNB). Byly vytvořeny zemské odbory bezpečnosti (dále jen ZOB) působící při

¹⁸ Macek, P. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha 1999, s. 17.

¹⁹ Macek, P. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha 1999, s. 26.

²⁰ Macek, P. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha 1999, s. 27.

zemských národních výborech v Praze a Brně a expozitura brněnského ZOB v Ostravě. Zemské odbory bezpečnosti měly za úkol organizovat a řídit všechny složky vnitřní národní bezpečnosti v Čechách. Jejich vlastní organizaci tvořily čtyři oddělení:

- a) ZOB I – vnitro (vedení, řídilo SNB, Státní bezpečnost a kriminální službu),
- b) ZOB II – zpravodajský úsek,
- c) ZOB III – právní a správní úsek,
- d) ZOB IV – dopravní úsek.

Jednotlivé složky bezpečnosti tvořily:

- a) pořádková služba – většinou příslušníci bývalého četnictva a policie,
- b) kriminální služba – specializovaní příslušníci, také většinou staří příslušníci,
- c) ZOB II – zcela nová zpravodajská služba,
- d) Státní bezpečnost,
- e) pohotovostní pluk 1 NB – zcela nový útvar, v němž většinu tvořili nově přijatí příslušníci.²¹

Postupně došlo ke spojení pořádkové a kriminální služby pod vedení velitelství národní bezpečnosti a k vytvoření dvou samostatných složek Státní bezpečnosti (dále jen StB) a Veřejné bezpečnosti (dále jen VB). Tyto složky spadaly nejprve pod Ministerstvo národní bezpečnosti, které bylo v roce 1953 zrušeno. Jeho úkoly převzalo nově Ministerstvo vnitra.²²

Pořádková služba plnila úkoly na úseku veřejné bezpečnosti, pořádku a mravnosti, péče o bezpečnost silniční a vodní dopravy.

Kriminální služba plnila úkoly na úseku pátrání, vyšetřování a stíhání trestných činů kriminální povahy.

Státní bezpečnost zajišťovala Československou republiku před útoky na její svrchovanost, samostatnost, celistvost a demokraticko-republikánskou státní formu, bezpečnost a obranu, dále osobní bezpečnost ústavních činitelů a obranu proti hospodářskému vyzvědačství, šetřila trestné činy z tohoto oboru. Uvedené úkoly vykonávalo Ministerstvo vnitra prostřednictvím ústředny státní bezpečnosti, jež byla při tomto zřízena jako výkonná složka. Ústředna státní bezpečnosti mohla převzít

²¹ *Policie ČR – Historie policie a četnictva* [online]. 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q>>

²² *Gotiskův historický web – SNB – Historie sboru národní bezpečnosti* [online]. 2005 – 2009 [cit. 2009-12-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/snb/historie-sboru-narodni-bezpecnosti>>

k vlastnímu zpracování jednotlivé případy z oboru státní bezpečnosti (§ 33 zkn. č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti).

Obecní policie byla zřizována obcemi jako komunální policejní sbor, a to na základě práva, nikoliv však povinnosti. Toto bylo změněno vládním nařízením č. 250/1942 Sb. o obecní policii, kdy došlo i k upřesnění jejího označení, a to jako *obecní výkonná policie*. Obecní výkonná policie se členila na *uniformovanou* a *neuniformovanou*. Obce s více než 10.000 obyvatel měly povinnost zřídit a udržovat obě výše uvedené složky. Pro obce s více než 5.000 obyvateli byla určena povinnost zřízení a udržování uniformované výkonné policie.²³ Tato povinnost byla zrušena vládním nařízením č. 34/1943 Sb. zrušena. Povinnost se nevztahovala na obce, pro které byl zřízen státní policejní úřad. Obecní výkonná policie byla podřízena starostovi, jeho pověřeným zástupcům, politickým úřadům a ministrovi vnitra.²⁴

Obecní policie, obecní výkonná policie, byla povolána k výkonu policejních úkolů, které příslušely obcím na základě všeobecných ustanovení. Samostatně byla upravena povinnost vyhovovat v rámci svých oprávnění dožadování jiných veřejných orgánů, úřadů a soudů.²⁵

2.1.3.2 Vyšetřující soudce

Vyšetřující soudce byl činným u sborových soudů první instance (krajské soudy). Jeho úkolem bylo provádět především přípravné vyšetřování. Prováděl i přípravné vyhledávání a některé úkony v tomto, zpravidla na návrh státního zástupce.

Postavení vyšetřujícího soudce bylo takové, že po zahájení přípravného vyšetřování i bez návrhů státního zástupce měl činit vše pro to, aby vyhledal skutkový podklad věci, vypátral pachatele, provedl důkazy potřebné jak k usvědčení obviněného, tak i k jeho obhajobě. Jeho postavení bylo takové, že mu státní zástupce byl oprávněn činit návrhy na to, aby byly provedeny určité úkony či důkazy, těmto návrhům však nebyl vyšetřující soudce povinen vyhovět. Pokud však s návrhem státního zástupce nesouhlasil, rozhodovala *radní komora*. Radní komoře byl vyšetřující soudce podřízen a podával jí zprávy o všech přípravných vyhledáváních a vyšetřováních, která konal.

²³ Slušný, J. *Dějiny obecních policií I.* 1. Vydání. Praha, 2004, s. 85, 86.

²⁴ Nedorost, L. *Obecní policie.* 1. Vydání. Brno, 1995, s. 9.

²⁵ Slušný, J. *Dějiny obecních policií I.* 1. Vydání. Praha, 2004, s. 86.

Vyšetřující soudce nemohl být rovněž nucen proti své vůli konat přípravné vyšetřování, dospěl-li k závěru, že nastaly zákonné podmínky pro to, aby bylo zastaveno.²⁶

I přes toto postavení byl v již zavedeném přípravném vyšetřování pánem věci státní zástupce, alespoň potud, že se řízení proti jeho vůli nemohlo dále konat.²⁷

Radní komora byla zvláštním oddělením soudů první instance dohlížejících na přípravné vyhledávání a přípravné vyšetřování.

2.1.3.3 Státní zástupce

Organizaci, postavení a působnost státního zastupitelství upravoval TrŘ v hlavě třetí (§ 29 až § 37).

Při každém sborovém soudu první instance (zemské a krajské soudy) byl ustanoven státní zástupce, při každém sborovém soudu druhé instance (vrchní soudy zemské) vrchní státní zástupce a při nejvyšším soudu (zrušovací soud) generální prokurátor s potřebným počtem náměstků.

Státní zástupci při sborových soudech první instance byli podřízeni vrchnímu státnímu zástupci a státní zástupci při sborových soudech druhé instance, jakož i generální prokurátor při zrušovacím soudu, byli podřízeni ministrovi práv.

Úkolem státního zástupce při sborovém soudu první instance byla účast v přípravném vyhledávání, přípravném vyšetřování a hlavním přelíčení pro zločiny a přečiny pod tento soud spadající.

Státní zástupce se dovídal o všech trestných činech, a to prostřednictvím vlastního zjištění, prostřednictvím odevzdání přijatého oznámení ze strany úřadů bezpečnosti, vyšetřujícího soudce, prostřednictvím oznámení podaného soukromou osobou. Po prozkoumání oznámení státní zástupce buď oznámení odložil, požádal o konání přípravného vyhledávání bezpečnostním úřadem nebo soudem (vyšetřujícím soudcem), navrhnul zavedení přípravného vyšetřování, nebo podal přímo obžalobu.

Státní zástupce podával každý měsíc vrchnímu státnímu zástupci zprávu o trestných věcech, které byly vyřízeny, zároveň i o těch, které doposud nebyly vyřízeny a v jakém stádiu se tyto nacházely. Co se zahájení nebo zastavení vyšetřování nebo

²⁶ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 88, 90.

²⁷ Mellan, J. *Trestní řízení v praxi*. Praha 1, 1941, s. 449.

některých důležitějších úkonů vyšetřování týče, měl-li u těchto nějakou pochybnost, podal o tomto zprávu vrchnímu státnímu zástupci a řídil se jeho pokyny.

Státní zástupce měl dohlížet na to, aby bylo užito všech prostředků k zjištění skutkového stavu věci. Měl právo nahlížet do spisů a seznámit se s tím, jak postoupilo vyšetřování, vyžádat si zapůjčení spisu a činit konkrétní návrhy, jak nadále pokračovat ve vyšetřování, aniž by se toto protáhlo. Shledal-li nějaké průtahy, měl podle zákona činit opatření směřující k jejich odstranění. Státní zástupce měl právo obracet se s žádostí o pomoc na úřady bezpečnosti, jiné státní, zemské nebo obecní úřady. Úřady bezpečnosti a jejich nižší složky měly povinnost státnímu zástupci vyjít vstříc.

Státní zástupce měl v přípravném řízení postavení žalobce, kdy sám rozhodoval o tom, který úřad bude konat kompletní *přípravné vyhledávání* (vyšetřující soudce – přípravné vyhledávání soudní; úřad bezpečnosti – přípravné vyhledávání policejní), na který úřad se obrátí s žádostí o provedení úkonu v přípravném vyhledávání. Rozhodoval o způsobu ukončení přípravného vyhledávání, kdy po předložení výsledků ze strany pověřeného úřadu nařídil nebo navrhnul doplnění přípravného vyhledávání, nebo podal návrh na zahájení přípravného vyšetřování, věc odložil nebo podal obžalovací spis.

Co se *přípravného vyšetřování* týkalo, proti vůli státního zástupce nemohlo být nadále toto vedeno.

2.2 Období let 1950 až 1956

Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, Trestní řád, účinný od 1. 8. 1950, odstranil soukromožalobní delikty. Žalobní monopol získal prokurátor, de iure byl odstraněn institut vyšetřujícího soudce.²⁸ Trestní řád se měnil a novelizoval zákonem č. 67/1952 Sb., o trestním řízení soudním.

2.2.1 Přípravné řízení

Přípravné řízení bylo vymezováno jako stadium, jehož úkolem bylo zjistit, zda bylo podezření z trestného činu proti určité osobě do té míry odůvodněno, aby byla

²⁸ Bobek, M, et al. *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vydání. Brno, 2009, s. 586

podána obžaloba a věc odevzdána soudu.²⁹ Bylo pojmáno jako první závažný krok, který vedl k odhalení pachatelů trestných činů, k jejich stíhání a spravedlivému potrestání.

V přípravném řízení byl činný především příslušný prokurátor, který toto vedl a činil veškerá meritorní rozhodnutí. V určitých mezích (v úseku vyhledávání) byly v přípravném řízení činné i orgány národní bezpečnosti, které byly k vyhledávání povolány a výjimečně soud (k vydání příkazu k zatčení).

Přípravné řízení se konalo ve formě *vyhledávání* a *vyšetřování*. Přípravné *vyhledávání* bylo svěřeno orgánům národní bezpečnosti, *vyšetřování* měl konat osobně prokurátor, který byl však oprávněn nařídit orgánům povolaným k vyhledávání, aby vykonaly jednotlivé vyšetřovací úkony. Praxe se vyvinula tak, že se z této výjimky stalo pravidlo, a prokurátor osobně vyšetřování nevykonával. Odůvodňováno to bylo tvrzením, že prokurátor nemá svoje vyšetřovatele, a není tedy s to osobně provádět všechna vyšetřování.³⁰

Trestní řád vůbec neřešil otázky vztahující se k postupu, který ať už vyhledávání nebo vyšetřování mohl *předcházet*. Vycházelo se z toho, že trestní řízení, a tedy i přípravné řízení mohly být vůbec zahájeny jen tehdy, pokud se prokurátor nebo orgány povolány k vyhledávání o trestném činu dozvěděly.

2.2.1.1 Vyhledávání

„Vyhledávání o trestných činech konaly orgány národní bezpečnosti, za tímto účelem mohly předvolat a vyslechnout každého, od koho se mohly nadít objasnění skutečností závažných pro zjištění trestného činu. Orgány národní bezpečnosti se vzhledem k tomuto vymezení svého postavení označovaly jako orgány povolané k vyhledávání. Vyhledávání se konalo za účelem objevení trestného činu, zjištění a zadržení pachatele a zajištění důkazů podle čerstvých stop. Vyhledávání bylo první neodkladnou činností směřující k zajištění a sebrání důkazů a ke zjištění osob, jež spáchaly trestný čin.“³¹

²⁹ Růžička, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 31.

³⁰ Bobek, M, et al. *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vydání. Brno, 2009, s. 586

³¹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 171.

Skončení vyhledávání nebylo blíže zákonem upraveno. O výsledku vyhledávání orgány povolané k vyhledávání podávaly zprávu vždy prokurátorovi jako orgánu pověřenému státem k provádění případných dalších opatření ke stíhání a k provádění dalšího stádia přípravného řízení, jímž bylo vyšetřování, a k rozhodnutí ve věci. Vyhledávání bylo v případě obou trestních řádů upraveno pod stejným paragrafovým zněním (§76).

2.2.1.2 Vyšetřování

Jakmile byl dostatečně odůvodněn závěr, že byl spáchán trestný čin, konalo se *vyšetřování*.³² Vyšetřování bylo v případě obou trestních řádů upraveno pod stejným paragrafovým zněním (§ 77).

Vyšetřování měl konat prokurátor, přičemž byl osobně oprávněn žádat od každého úřadu a veřejného orgánu vysvětlení a zprávy. Vyšetřování nemuselo být prováděno až do úplného vyčerpání a objasnění všech okolností činu. Ve vyšetřování nebylo zákonem předepsáno pořadí jednotlivých úkonů, nemělo být provázeno nahodilostí, nepromyšleností a v zájmu správného osvětlení případu bylo nanejvýš nutné, aby postup prokurátora byl plánovitý, podle okolností každého konkrétního případu. Vyšetřování konal o trestných činech, o nichž se dozvěděl předáním věci, po vyhledávání provedeném vyhledávacími orgány i o trestných činech, o kterých se dozvěděl jiným způsobem, v takových případech nebylo vyhledávání prováděno.

Prokurátor konal vyšetřování, jen nebyla-li věc již dostatečně objasněna. Přitom činil vše, co bylo nutné k zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení, především sbíral důkazy o skutečnostech důležitých pro rozhodnutí soudu, ať již svědčící v neprospěch obviněného či v jeho prospěch, zejména vyslychal obviněného a svědky. Byla-li věc dostatečně vysvětlena, vyšetřování nebylo konáno a prokurátor ihned, bylo-li podezření z trestného činu proti obviněnému dostatečně odůvodněno, podal obžalobu nebo zastavil, přerušil trestní stíhání nebo postoupil věc příslušnému prokurátorovi (v případě shledání, že není příslušný). Jiné způsoby meritorního skončení přípravného řízení úprava z roku 1950 a 1952 neznala.³³ V případě ukončení vyšetřování nebyl zaveden institut *seznámení obviněného se spisem*.

³² Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 173.

³³ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s.173,174, 181.

2.2.2 Orgány konající přípravné řízení

2.2.2.1 Orgány národní bezpečnosti

V roce 1950 již nahrazovaly četnictvo, policii a obecní policii orgány národní bezpečnosti, viz kapitola 2.1.2.1.2. Úkoly orgánů národní bezpečnosti byly stanoveny v zákoně č. 286/1948 Sb. o národní bezpečnosti. Při plnění úkolů národní bezpečnosti podle tohoto zákona byl výkonným orgánem ministerstva vnitra a krajských a okresních národních výborů SNB, jednalo se o jednotný vojensky organizovaný sbor.

2.2.2.1.1 Úkoly orgánů národní bezpečnosti v přípravném řízení

Orgány národní bezpečnosti konaly *vyhledávání* o trestných činech. Vyhledávací úkony se prováděly obdobně podle předpisů hlavy druhé trestního řádu z roku 1950 a 1952 o úkonech vyšetřovacích. Tyto byly upraveny v obou trestných řádech pod stejnými paragrafy. Byly oprávněny předvolat a vyslechnout osoby, u kterých bylo možno předpokládat zjištění uvedená v § 76 odst. 1 (objasnění skutečností závažných pro zjištění trestného činu), byly oprávněny provést zatčení, a to za splnění určitých podmínek i bez příkazu - § 98 (přistižení obviněného při činu), mohly zadržet obviněného za účelem jeho předání prokurátorovi - § 99. Byly oprávněny vykonat domovní nebo osobní prohlídku i bez příkazu prokurátora, bylo-li nebezpečí v prodlení anebo šlo-li o osobu přistiženou při činu nebo o osobu, na kterou byl vydán příkaz k zatčení - § 132 odst. 2. Existovalo-li tu zmiňované nebezpečí v prodlení, jakož i při výkonu domovní prohlídky a osobní prohlídky, měly možnost i bez příkazu prokurátora odejmout věc - §127 odst. 4, a za stejných podmínek byly oprávněny nařídít zadržení zásilek - § 83. Orgány národní bezpečnosti dále prováděly *vyšetřovací úkony*, které jim byly nařizeny prokurátorem. Vykonávaly i další vyšetřovací úkony, jejichž nutnost vyplynula z úkonu, který jim byl prokurátorem nařízen.³⁴

2.2.2.2. Další orgány konající v přípravném řízení

„Vyhledávání o trestných činech příslušníků ozbrojených sborů v činné službě mohl konat jejich představený nebo jím pověřený orgán; přitom měly vůči příslušníkům ozbrojeného sboru v činné službě, k němuž sami náleželi, stejná práva a stejné

³⁴ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 172, 173.

povinnosti jako orgány národní bezpečnosti. Nemohl-li představený včas zakročit, tato jeho práva a tyto jeho povinnosti měl místní velitel nejbližší místu činu nebo pobytu obviněného. Tyto orgány měly obdobné postavení jako orgány národní bezpečnosti a byly v konkrétním případě také orgány povolane k vyhledávání.“³⁵

2.2.2.3 Prokurátor

Úkoly prokurátora v přípravném řízení vymezoval TrŘ č. 87/1950 Sb., následně novela TrŘ č. 67/1952 Sb. a zákona č. 65/1952 Sb., o prokuratuře.

V čele soustavy prokuratur stál generální prokurátor, který skládal přísahu do rukou prezidenta republiky.

Organizační struktura prokuratury (zákon č. 65/1952 Sb.) byla následující:

- generální prokuratura,
- krajské a okresní prokuratury, s generálním prokurátorem, náměstký a prokurátory,
- vyšší a nižší vojenští prokurátoři a jejich náměstkové, jakož i vyšší a nižší polní prokurátoři a jejich náměstkové,
- ostatní prokurátoři a vojenští prokurátoři.

Nižší vojenští prokurátoři byly ve stejném postavení jako okresní prokurátoři a vyšší vojenští prokurátoři ve stejném postavení jako krajské prokurátoři. Oba vykonávali funkci prokurátora v oblasti vojenského soudnictví. Jedním z náměstků generálního prokurátora byl hlavní vojenský prokurátor.

Do nabytí účinnosti novely TrŘ č. 67/1952 Sb. působil v přípravném řízení i státní prokurátor, který mimo jiné mohl konat přípravné řízení o trestných činech příslušníků sboru národní bezpečnosti, vyžadoval-li to služební zájem tohoto sboru.

Prokurátor dbal o zjišťování trestných činů v přípravném řízení. To konal jednak osobně, jednak dozíral na činnost jiných orgánů, které ho prováděly. Úlohou prokurátora bylo zjištění objektivní pravdy (skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jeho rozhodnutí). Sbíral proto důkazy, ať svědčily ve prospěch obviněného, nebo v jeho neprospěch,³⁶ zejména vyslychal obviněného a svědky, prováděl domovní prohlídky, osobní prohlídky, ohledání místa činu, odnímal věc důležitou pro trestní řízení.

³⁵ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 172.

³⁶ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 181.

Prokurátor měl provádět vyšetřování, toto činil jen zcela výjimečně a v naprosté většině případů využíval možnost, aby jednotlivé vyšetřovací úkony prováděly orgány povolané k vyhledávání, tj. orgány národní bezpečnosti. Tento postup byl podmíněn dozorem prokurátora nad tímto vyšetřováním.

Úkolem prokurátora bylo uzavírat přípravné řízení. K tomu mohlo dojít především tehdy, jestliže prokurátor po provedeném vyšetřování měl za to, že věc byla již dostatečně vysvětlena a mohlo o ní být rozhodnuto.³⁷

Z hlediska působnosti krajský prokurátor konal přípravné řízení o činech, na které zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasného odnětí svobody, jehož hranice činila nejméně deset let. Okresní prokurátor konal přípravné řízení o všech trestných činech, nebyla-li u těchto věcná příslušnost krajského prokurátora.

Okresní prokurátoři byli podřízeni krajskému prokurátoru, a spolu s ním generálnímu prokurátoru.

Sídla a obvody krajských prokurátorů byly shodné se sídly a obvody krajských soudů, okresních prokurátorů se sídly okresních soudů.

2.3 Období let 1957 až 1961

Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním, Trestní řád, nabyt účinností dnem 1. 1. 1957. Tento trestní řád znal pouze jedinou formu přípravného řízení, a to *vyšetřování*, neupravoval tedy již *vyhledávání*.

„Trestní řád z roku 1956 jinak v obecném výkladovém ustanovení § 7 odst. 12 vymezoval, že trestním řízením se rozumělo řízení podle tohoto zákona, trestním stíháním pak úsek řízení až do právní moci rozsudku nebo usnesení o zastavení trestního stíhání. Pojem přípravné řízení v tomto výkladovém ustanovení obsažen nebyl. Tento trestní řád rovněž neobsahoval zvláštní úpravu *stadia před zahájením vyšetřování*.“³⁸

³⁷ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 178, 179.

³⁸ Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 44.

2.3.1 Vyšetřování

Vyšetřování konali vyšetřovatelé prokuratury, vyšetřovatelé ministerstva vnitra, veřejné bezpečnosti, StB a prokurátor, tento v kterékoli věci.

Z tohoto je tedy zřejmé, že TrŘ z roku 1956 poprvé použil pojem „*vyšetřovatel*“. Tento institut byl vytvořen podle modelu Sovětského svazu.

Vyšetřování se zahajovalo, zjistily-li se skutečnosti, které nasvědčovaly tomu, že byl spáchán trestný čin. Šlo o institut *zahájení ve věci*, protože takto bylo možno postupovat, i když nebylo ještě možno stíhat určitou osobu vzhledem k tomu, že pachatel nebyl znám z důvodu nedostatku důkazního materiálu, nebo vzhledem k tomu, že se jej nepodařilo zjistit.

Vyšetřování *zahajoval vyšetřovací orgán usnesením*. Nebylo-li zahájeno k příkazu prokurátora, doručil se mu opis tohoto usnesení nejpozději do 24 hodin. Proti usnesení byla přípustná stížnost, a to i kdyby je vydal i prokurátor, nebylo však osoby, která by ji reálně mohla podat.

V případech zjištění konkrétní osoby bylo vyšetřujícím orgánem vydáno usnesení o tom, že se určitá osoba stíhá jako obviněný (vznesení obvinění). Usnesení se do tří dnů, nejpozději však na počátku jeho prvního výslechu, oznamovalo obviněnému, prokurátorovi se opis tohoto usnesení doručoval nejpozději do 24 hodin. V řízení proti uprchlému bylo ke vznesení obvinění třeba příkazu prokurátora. Proti usnesení o vznesení obvinění byla přípustná stížnost, která *neměla odkladný účinek*. Účinek vznesení obvinění nastával momentem jeho vydání. Vznesení obvinění bylo podmínkou toho, aby s určitou osobou mohlo být vůbec jednáno jako s obviněným a použito proti ní prostředků daných trestným řádem proti obviněnému, zejména bylo také podmínkou vzetí do vazby.³⁹

Zavedení institutu vznesení obvinění bylo chápáno jako důležitá záruka, že občané budou stíháni jen v odůvodněných případech a že se jim dostane od počátku vyšetřování možnosti plné obhajoby.⁴⁰

Po skončení vyšetřování předkládal vyšetřovací orgán spis s návrhem konečného opatření prokurátorovi, a to neprodleně, který dál ve věci rozhodl.

³⁹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 201, 202.

⁴⁰ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 200, 201.

2.3.2 Stadium před zahájením vyšetřování

Trestní řád neobsahoval zvláštní úpravu postupu před zahájením vyšetřování. Výjimku tvořilo pouze ustanovení § 98 TrŘ (jediné v rámci oddílu šestého, hlavy čtvrté, o zajištění osob a věcí) označeného jako „zajištění osob a věcí bezpečnostními orgány (orgány národní bezpečnosti, které nevykonávaly vyšetřování)“. Podle této procesní úpravy, bylo-li potřeba před zahájením vyšetřování vzít osobu podezřelou ze spáchání trestného činu do prozatímní vazby, odejmout věc, nebo vykonat osobní nebo domovní prohlídku, vyžádal si k tomu bezpečnostní orgán předchozí souhlas prokurátora, bez předchozího souhlasu prokurátora mohl takový úkon provést jen tehdy, jestliže souhlasu nemohl předem dosáhnout a věc nesnesla odkladu.⁴¹ V takovém případě je povinen vyžádat si nejpozději do 48 hodin dodatečný souhlas prokurátora. Jde-li o vzetí do prozatímní vazby, dodat nejpozději do 48 hodin takovou osobu prokurátorovi nebo ji propustit na svobodu.

2.3.3 Postupy vyšetřovacích orgánů

Vyšetřovací orgány postupovaly při provádění vyšetřovacích úkonů podle ustanovení *hlavy první až sedmé* TrŘ.

Hlava první obsahovala obecná ustanovení, *hlava druhá* vyjmenovávala subjekty řízení, *hlava třetí* pojednávala o procesních úkonech, *hlava čtvrtá* se týkala zajištění osob a věcí, *hlava pátá* dokazování, *hlava šestá* jmenovala způsoby rozhodnutí, *hlava sedmá* pojednávala o stížnosti a řízení o ní.

Některé úkony podle *hlavy čtvrté*:

1. zatčení § 75, zatknout osobu podezřelou ze spáchání trestného činu byly bezpečnostní orgány oprávněny jen tehdy, jestliže tato osoba byla přistižena při činu, nebylo potřeba žádného z důvodů vazby. O každém zatčení musel bezpečnostní orgán ihned sepsat protokol a opis tohoto protokolu neprodleně doručit prokurátorovi,
2. prozatímní vazba § 77, osobu, která byla na základě zjištěných skutečností podezřelá ze spáchání trestného činu, mohl vyšetřovací orgán vzít do prozatímní vazby, jen jestliže byl dán některý z důvodů vazby a věc nesnesla odkladu. O každém takovém úkonu musel vyšetřovací orgán sepsat protokol a opis tohoto protokolu neprodleně doručit prokurátorovi,

⁴¹ Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 44, 45.

3. důvody vazby § 79, osoba obviněná směla být vzata do vazby jen tehdy, nastaly-li skutečnosti, které dostatečně odůvodňovaly obavu, že uprchne, že nešlo ihned zjistit její totožnost nebo bydliště, nebo pro vysoký trest, který jí podle očekávání postihne, že by působila na svědky nebo spoluobviněné, nebo že by jinak mařila objasnění skutečností závažných pro trestní stíhání, že by se znovu dopustila trestného činu, který spáchala, nebo že by dokonala trestný čin, o který se pokusila nebo trestný čin, kterým vyhrožovala.

Úkony podle *hlavy páté*:

Předvolání a předvedení obviněného § 100, výslech obviněného § 101, předvolání a předvedení svědka § 106, výslech svědka § 109, přibrání znalce § 114, výslech znalce § 120, prohlídka těla § 128, pitva a exhumace § 129, vyšetření duševního stavu § 130.

2.3.4 Orgány národní bezpečnosti

Co se orgánů národní bezpečnosti týče, došlo na přelomu 50. a 60. let k reorganizaci. Bylo vytvořeno 10 krajských správ Ministerstva vnitra. Jejich sídla se shodovala s novými sídly a obvody krajských a okresních národních výborů s několika výjimkami. V Plzni, Brně a Ostravě vznikly pro území města Městské správy Veřejné bezpečnosti. V rámci každé krajské správy Ministerstva vnitra existovala Správa VB. Na jednotlivých okresech byla vytvořena Okresní oddělení ministerstva vnitra, v jejichž rámci na úseku veřejné bezpečnosti fungovala okresní oddělení VB. V hlavním městě fungovala Krajská správa MV Praha s působností i pro Středočeský kraj a v jejím rámci po té působila městská správa VB s 10 novými obvody oddělení. Postupně docházelo i k vytvoření Městských oddělení VB, a to ve větších, zejména průmyslových městech. Tyto po té byly nahrazeny Obvodními odděleními, kromě měst kde fungovaly Městské správy VB. Základním úkolem oddělení VB bylo zabezpečit veřejný pořádek, ochranu vlastnictví, život a zdraví občanů, bezpečnost a plynulost silničního provozu a další. Co se StB týče, byla zřízena velitelství oddílů StB. Dále pak oddíly StB, které byly řízeny přímo krajskými velitelstvími StB.⁴²

⁴² *Gotiskův historický web – SNB – Historie sboru národní bezpečnosti* [online]. 2005 – 2009 [cit. 2009-12-08]. Dostupný z WWW:<<http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/snb/historie-sboru-narodni-bezpecnosti>>

2.3.5 Vyšetřovací orgány

Vyšetřování konali, jak již bylo zmíněno, vyšetřovatelé prokuratury, vyšetřovatelé ministerstva vnitra, veřejné bezpečnosti, StB a prokurátor. Vyšetřovatele ministerstva vnitra, veřejné bezpečnosti, StB nebylo možno ztotožňovat s bezpečnostními orgány, jejich oprávnění (bezpečnostních orgánů) trestní řád z roku 1956 rovněž upravil, viz kapitola 2.3.2. Vyšetřovatelé působili u vyšetřovacích útvarů SNB a byli podřízeni jejich náčelníkům. Jmenování byli ministrem vnitra.⁴³

Vyšetřování konali též velitelé v ozbrojených silách nebo orgány jimi pověřené, a to o trestných činech osob podléhajících jejich velitelské pravomoci, u trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody jeden rok. Jednalo se o trestné činy, které mohl příslušný velitel vyřizovat v rámci své kázeňské pravomoci (§ 305 TrZ č. 86/1950 Sb.)⁴⁴

Vyšetřovací orgány konaly vyšetřování osobně. Při provádění vyšetřovacích úkonů postupovaly podle ustanovení hlavy první až sedmé TrŘ (§182 odst. 1). Měly postupovat z vlastní iniciativy tak, aby co nejrychleji a nejúplněji vyšetřily všechny skutečnosti potřebné k posouzení případu, zejména měly zajišťovat svědčící ve prospěch či v neprospěch obviněného. Doznání obviněného nezbavovalo vyšetřovací orgány povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými důkazy ověřit všechny okolnosti případu.⁴⁵

2.3.5.1 Vyšetřovatelé ministerstva vnitra

Vyšetřovatelé ministerstva vnitra konali vyšetřování jednak ve věcech, o nichž příslušelo konat řízení v prvním stupni krajskému soudu, jednak v ostatních věcech. Reálný stav však byl takový, že vyšetřovatelé ministerstva vnitra konali vyšetřování o trestných činech uvedených v § 13 odst. 1 trestního řádu z roku 1956 a dále o trestných činech s nimi souvisejících.⁴⁶ Jednalo se o trestné činy hlavy první zvláštní části TrZ č. 86/1950 Sb. jmenovitě některé z nich: *velezrada, podvracení republiky, teror, záškodnictví, pobuřování proti republice, podpora a propagace fašismu a podobných hnutí*. Dále pak o trestné činy podle zákona č. 165/1950 Sb., na ochranu

⁴³ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 199.

⁴⁴ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 199.

⁴⁵ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 202.

⁴⁶ Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 46.

míru, na které zákon stanovil trest smrti nebo trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let.

2.3.5.2 Vyšetřovatelé veřejné bezpečnosti

Vyšetřovatelé veřejné bezpečnosti vyšetřovali všechny ostatní trestné činy a dále pak přestupky, pro které prokurátor nařídil zahájit vyšetřování (§ 7 odst. 11 TrŘ).

Vyšetřovatelé veřejné bezpečnosti nemohli jiným bezpečnostním orgánům ukládat provedení určitých úkonů, k tomu byl oprávněn výlučně prokurátor.

Působili u vyšetřovacích odborů, oddělení a skupin na všech útvarech VB.

2.3.5.3 Vyšetřovatelé StB

Vyšetřovatelé StB vyšetřovali trestné činy v souvislosti s útokem na svrchovanost, samostatnost, celistvost a demokraticko-republikánskou státní formu, trestné činy v oblasti hospodářského vyzvědačství.

Vyšetřovatelé ministerstva vnitra, veřejné bezpečnosti i StB, byli podřízeni doзору prokurátora. Průběh vyšetřování mohl pak částečně ovlivňovat i příslušný náčelník z titulu svého služebního i funkčního postavení, a to tím způsobem, že kontroloval zákonnost jejich postupu a rychlost řízení. Dále s nimi konzultoval otázky taktiky vyšetřování a opatřování důkazů. Vyšetřovatelé příslušné součásti VB byli bezprostředně řízeni náčelníky vyšetřujících úřadů odpovídajících územních součástí a jen po metodické stránce odbory vyšetřování.

2.3.5.4 Vyšetřovatelé prokuratury

Vyšetřovatelé prokuratury konali vyšetřování nebo jednotlivé vyšetřovací úkony, zejména výslech obviněného, i ve věcech, které vyšetřovaly jiné vyšetřovací orgány, a to jen na příkaz prokurátora za účelem co nejobektivnějšího prověření.

Zákonem nebyl nijak vymezen okruh trestních věcí, v nichž by provedení vyšetřování bylo už ze zákona svěřeno vyšetřovatelům prokuratury. Vyšetřovatelé prokuratury byli činní ve věcech, v nichž je prokurátor povolal. Tyto věci stanovil prokurátor, přičemž vycházel z požadavku co nejobektivnějšího a nejúplnějšího vyšetření věci. Jednalo se především o trestné činy útoku na veřejného činitele, ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele, pokud byly spáchány na příslušnících

SNB, křivého obvinění, křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Prokurátor mohl věc přidělit vyšetřovateli prokuratury k vyšetřování, anebo nařídít vyšetřování vyšetřovatelem prokuratury v případech, kdy se jednalo o věc skutkově, důkazně či právně náročnou, v nichž v postupu vyšetřovatelů ministerstva vnitra a veřejné bezpečnosti došlo k průtahům.⁴⁷

Většinou vyšetřování konali vyšetřovatelé ministerstva vnitra a veřejné bezpečnosti.

Rozdíl byl u vyšetřovatelů *vojenské* prokuratury, tito vyšetřovali trestné činy osob podléhajících pravomoci vojenských soudů.

Vyšetřovatelé prokuratury byli začleněni do systému prokuratury a podléhali služebně prokurátorovi, u něhož byli zařazeni. Do funkcí je ustanovoval a z funkce odvolával generální prokurátor. Vyšetřovatelé prokuratury nebyli nadřizeni jiným vyšetřovacím orgánům, nebylo tomu ani naopak. Vyšetřovatelé prokuratury proto nemohli jiným vyšetřovacím orgánům ukládat provedení určitých úkonů, k tomu byl oprávněn výlučně prokurátor.

2.3.6 Prokurátor

Úkoly prokurátora v přípravném řízení vymezoval zákon č. 65/1956 Sb., o prokuratuře.

Prokurátor vykonával dozor nad zachováním zákonnosti v rámci postupu bezpečnostních orgánů v přípravném řízení trestním a nad vyšetřováním.

Nejvyšší dozor nad zachováním (socialistické) zákonnosti vykonával jménem státu generální prokurátor. Generálního prokurátora jmenoval a odvolával na návrh vlády prezident republiky, do jehož rukou skládal generální prokurátor slib.

Generální prokurátor plnil své úkoly buď sám, nebo prostřednictvím podřízených prokurátorů.

Generálnímu prokurátorovi byli podřízeni:

- náměstkové generálního prokurátora, jedním z nich byl i hlavní vojenský prokurátor
- krajsí, městští, okresní a obvodní prokurátoři a jejich náměstkové,
- oblastní dopravní a obvodní dopravní prokurátoři a jejich náměstkové,
- vyšší vojenští prokurátoři, vojenští obvodní prokurátoři a jejich náměstkové,

⁴⁷ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 197, 280.

- ostatní prokurátoři a vojenští prokurátoři.

Městští prokurátoři v Praze vykonávali ve svých obvodech pravomoc krajských prokurátorů, obvodní prokurátoři v Praze vykonávali ve svých obvodech pravomoc okresních prokurátorů. Stejně tomu tak bylo u oblastních dopravních prokurátorů (pravomoci krajských prokurátorů) a obvodních dopravních prokurátorů (pravomoci okresních prokurátorů)⁴⁸. Sídla dopravních prokurátorů stanovil generální prokurátor s přihlédnutím k obvodům železničních správních jednotek. Oblastní dopravní prokurátoři měli sídla v místech, kde byla sídla správ drah, obvodní dopravní prokurátoři v místech, kde byla zřízena oddělení správ drah.⁴⁹

Prokurátoři dbali, aby všechny trestné činy a přestupky, o nichž příslušelo rozhodovat soudům, byly zjištěny, a podle ustanovení trestního řádu měli stíhat osoby, které tyto trestné činy a přestupky spáchaly. Dozírali na správné používání a zachovávání zákonů a jiných právních předpisů orgány přípravného řízení. Prokurátoři dohlíželi na to, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán nebo vzat do vazby nebo jinak nezákonně omezován na svých právech.⁵⁰ Dále byli oprávněni uložit orgánům ministerstva vnitra a veřejné bezpečnosti provedení takových úkonů, které byly tyto orgány oprávněné provést a jichž bylo třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.

Mezi výlučná oprávnění prokurátora v přípravném řízení patřilo:

- podání obžaloby, zastavení nebo přerušování trestního stíhání, postoupení věci nebo odložení věci,
 - rozhodnutí o zajištění majetku obviněného,
 - ustanovení obhájce,
 - povolení navrácení lhůty,
- a další úkony uvedené v § 173 TrŘ.

Při dozoru nad vyšetřováním, se mohl účastnit provádění vyšetřovacích úkonů a *osobně provést vyšetřování* kterékoli věci.

Prokurátoři vykonávali v přípravném řízení jednak *funkci stíhací* a jednak *funkci dozorovou*.

⁴⁸ Lex Data C. H. Beck - zákon o prokuratuře č. 65/1956 Sb. [online]. 2002 - 2007. Dostupný z WWW: <http://www.lexdata.abcsys/lexdata/sb_free.nsf>

⁴⁹ Kuchta, J., Schelle, K. *Historie a současnost státního zastupitelství*. 1. vydání. Brno, 1994, s. 56.

⁵⁰ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 206, 207.

2.4 Období let 1962 až 1993

2.4.1 Trestní řád č. 141/1961 Sb.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, Trestní řád, účinný od 1. 1. 1962 – shodně jako trestní řád z roku 1956 – neobsahoval prakticky žádnou úpravu *postupu před zahájením vyšetřování*. Existovalo zde sice ustanovení § 88 TrŘ „zajišťování věcí bezpečnostními orgány“, to však bylo převzetím § 98 TrŘ č. 64/1956 Sb. Na jedné straně rozdíl oproti předchozí procesní úpravě byl v tom, že se již nejednalo o zajištění osoby, na straně druhé zde byl rozdíl v tom, že nebylo-li možno pro neodkladnost věci opatřit předem jinak vyžadovaný souhlas prokurátora, byly bezpečnostní orgány povinny prokurátora nejpozději do 48 hodin o provedeném úkonu pouze uvědomit (před novelou obdržel dodatečně souhlas). Při provádění těchto úkonů musely postupovat podle trestního řádu a prokurátor byl povinen vždy prověřit zákonnost i neodkladnost úkonů.

Trestní řád nově zavedl způsob *vyřízení věci před zahájením vyšetřování* a to v § 163 odst. 2 až 6. Nebylo-li možné ve věci rozhodnout o podezření z trestného činu, prokurátor nebo vyšetřující orgán rozhodl o odložení, jestliže nebylo na místě učinit některé jiné rozhodnutí, jako například odevzdání věci národnímu výboru.⁵¹ O odložení věci bylo vydáno usnesení, odevzdání věci se provádělo formou opatření.

2.4.1.1 Zahájení vyšetřování

Zahájení vyšetřování bylo původně upraveno v § 164 TrŘ tak, že byly-li zjištěny skutečnosti, svědčící o tom, že byl spáchán trestný čin, a nebyl-li dán důvod pro postup podle § 163 odst. 2 až 6 TrŘ, rozhodl vyšetřovací orgán usnesením o zahájení ve věci. Opis usnesení byl povinen doručit prokurátorovi do 48 hodin. Usnesení o zahájení vyšetřování mohl vydat i prokurátor.

Byl-li na podkladě zjištěných skutečností dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou, vydal vyšetřovací orgán usnesení, že se tato osoba stíhá jako obviněný. Obviněnému se usnesení o vznesení obvinění oznamovalo do tří dnů, nejpozději však na počátku jeho prvního výslechu, prokurátorovi se opis tohoto usnesení doručoval nejpozději do 48 hodin. Usnesení o vznesení obvinění mohl též

⁵¹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 222, 223.

vydat i prokurátor.⁵² Proti usnesení byla přípustná stížnost, o které u vyšetřovacího orgánu rozhodl příslušný prokurátor. V případě, že usnesení vydal prokurátor, rozhodl o stížnosti jeho nadřízený prokurátor.

Vyšetřování konaly vyšetřující orgány (jmenovitě viz kapitola 2.3.5) zpravidla osobně, měly ovšem možnost stejně jako prokurátor pověřit provedením některých jednotlivých vyšetřovacích úkonů bezpečnostní orgány a to pouze těch, ke kterým byly podle TrŘ oprávněny. Vyšetřovací orgány byly povinny postupovat při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby co nejrychleji a nejúplněji byly objasněny všechny skutečnosti důležité k objasnění věci, zjištění osoby pachatele i týkající se nároku poškozeného na náhradu škody. A dále, aby byly také odhaleny příčiny, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání. Důkazy vyšetřovací orgány zajišťovaly bez rozdílu, zda svědčí ve prospěch, či neprospěch obviněného. Kromě úkonů, kdy k jejich provedení bylo potřeba souhlasu prokurátora, činily vyšetřovací orgány všechna rozhodnutí o postupu ve vyšetřování a provádění vyšetřovacích úkonů samostatně a byly plně odpovědné za jejich zákonné a včasné provedení. Doznání obviněného nezbavovalo vyšetřovací orgány povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými důkazy ověřit pravdivost doznání a všechny okolnosti případu. Obviněný nesměl být žádným způsobem k výpovědi nebo doznání donucován.⁵³

2.4.1.2 Skončení vyšetřování

Způsoby skončení vyšetřování zůstaly stejné jako u předchozí právní úpravy.

2.4.1.3 Prokurátor

Prokurátoři podle ustanovení trestního řádu vykonávali dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním. Při plnění těchto úkolů zajišťovali, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán, nezákonně omezován na osobní svobodě nebo jinak nezákonně omezován na svých právech. Oprávnění při výkonu dozoru byla zakotvena v § 159 odst. 3 písm. a) až g) TrŘ, patřila sem např. možnost dávat vyšetřovacím orgánům závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, vracet věc vyšetřovacím orgánům se svými pokyny k doplnění, odvolat vyšetřovatele prokuratury z dalšího

⁵² Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 965, 97

⁵³ Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 95, 97, 98.

vedení vyšetřování a učinit opatření k odvolání jiného vyšetřovatele z dalšího vedení vyšetřování. Výlučná oprávnění pak byla zakotvena v § 160 TrŘ, patřila sem např. možnost provést předběžné řízení o vydání do ciziny, provést zajištění nároku poškozeného na náhradu škody a omezit nebo zrušit takové zajištění anebo věc z něho vyjmout. Předchozí souhlas prokurátora k některým úkonům vyšetřovacích orgánů pak upravoval § 161 TrŘ. Prokurátor stejně jako před novelou TrŘ konal vyšetřování v kterékoli věci.

2.4.2 Novela trestního řádu č. 57/1965 Sb.

Novela trestního řádu zakotvila vedle vyšetřování jako další formu přípravného řízení *vyhledávání*.

Trestní řád upravoval vyřízení věci před zahájením trestního stíhání, a to v § 159 odst. 1 až 3.

2.4.2.1 Vyšetřování

Vyšetřování konali vyšetřovatelé prokuratury, vyšetřovatelé ministerstva vnitra, veřejné bezpečnosti, StB a prokurátor v kterékoli věci. Konalo se ve věcech, kdy nemělo být vedeno vyhledávání. Dále se konalo i v případech, kdy obviněný byl ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, na pozorování ve zdravotnickém ústavu, šlo o mladistvého, uprchlého nebo osobu, která neměla plnou způsobilost k právním úkonům. Vyšetřování se konalo i v případech nedodržení již jednou prodloužené lhůty pro skončení vyhledávání.⁵⁴

Vyšetřovatel činil všechna rozhodnutí o postupu ve vyšetřování a o provádění vyšetřovacích úkonů samostatně a byl plně odpovědný za jejich zákonné a včasné provedení. To se netýkalo úkonů, k jejichž provedení bylo třeba souhlasu prokurátora. Dále byl vyšetřovatel ve věcech, které vyšetřoval, oprávněn dávat vyhledávacím orgánům pokyny k provedení úkonů nutných pro vyšetřování, provedení těchto úkonů směl požadovat jen výjimečně v odůvodněných případech. Vyhledávací orgány byly povinny tyto pokyny splnit (§164 TrŘ). Vyšetřovatel dále mohl odmítnout zahájit ve věci vyšetřování. Odmítnul-li, předložil spis se svým stanoviskem neprodleně prokurátorovi, který mohl rozhodnutí akceptovat nebo naopak nařídil zahájit vyšetřování.

⁵⁴ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 230.

Vyšetřování bylo konáno po té, co byly zjištěny skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Na základě těchto skutečností bylo vydáno vyšetřovatelem usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ. V případě, že byl dostatečně na podkladě zjištěných skutečností odůvodněn závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobu, vydal vyšetřovatel neprodleně usnesení, že tato osoba je stíhána jako obviněný § 163 odst. 1 TrŘ. Obviněnému, se usnesení o vznesení obvinění oznámilo do tří dnů, byl-li však vyslýchán dříve, na počátku jeho prvního výslechu. Prokurátorovi se opis tohoto obvinění doručil nejpozději do 48 hodin.

Vyšetřování bylo skončeno po provedení všech nezbytných procesních úkonů, a to tak, že vyšetřovatel učinil rozhodnutí o postoupení věci příslušnému orgánu k projednání, nebo mohl podle nové právní úpravy zastavit trestní stíhání, přerušit trestní stíhání, nebo předložil spis prokurátorovi se závěrečnou zprávou obsahující návrh na konečné opatření (návrh na podání obžaloby).

2.4.2.2 Vyhledávání

Vyhledávání se konalo o trestných činech uvedených v § 168 odst. 1 TrŘ, jednalo se vesměs o trestné činy nižšího stupně společenské nebezpečnosti. Vyhledávání konaly orgány Sboru národní bezpečnosti (před novelou TrŘ označovány jako orgány národní bezpečnosti), nejednalo se o vyšetřovatele, ve Sboru nápravné výchovy též pověřené orgány tohoto sboru o trestných činech jeho příslušníků, v ozbrojených silách též velitelé nebo orgány jimi pověřené o trestných činech osob podléhajících jejich velitelské pravomoci, pokud na tyto trestné činy trestní zákon nestanovil trest přísnější než odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující jeden rok.⁵⁵

Vyhledávání bylo započato a konáno v souladu s ustanovením o vyšetřování. Lišilo se pouze v některých bodech, a to v případě, byla-li zjištěna určitá osoba, která se dopustila trestného činu. Vyhledávací orgán byl obviněnému nejpozději na počátku jeho prvního výslechu povinen sdělit obvinění a učinit o tom záznam do protokolu, opis tohoto protokolu zaslat nejpozději do 48 hodin prokurátorovi (§169 TrŘ). Sdělení obvinění bylo rozhodnutím, vyhledávací orgán je nevydával ve formě usnesení. Vyhledávací orgán dále zahajoval trestní stíhání ve věci, v níž mělo být konáno vyšetřování, jestliže věc nesnesla odkladu a nebylo-li možno dosáhnout, aby tak učinil

⁵⁵ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 230.

vyšetřovatel. O zahájení trestního stíhání měl neprodleně vyrozumět vyšetřovatele a věc mu předat nejpozději do tří dnů.

Vyhledávání bylo skončeno stejným způsobem jako vyšetřování s tím rozdílem, že věci rozhodoval a předkládal spis prokurátorovi vyhledávací orgán.

2.4.2.3 Prokurátor

Struktura prokuratury byla následující: Generální prokuratura Československé socialistické republiky, jejíž součástí byla Hlavní vojenská prokuratura, Generální prokuratura České socialistické republiky (dále jen ČSR), v té době ještě Generální prokuratura Slovenské socialistické republiky, krajské prokuratury, vyšší vojenské prokuratury, okresní prokuratury a vojenské obvodové prokuratury. Na území hlavního města Prahy plnila úkoly krajské prokuratury městská prokuratura v Praze a úkoly okresních prokuratur plnily obvodní prokuratury. Úkoly okresních prokuratur na území města Brna, Ostravy, Plzně plnily městské prokuratury v Brně, Ostravě a Plzni. Sídla a obvody prokuratur se shodovaly se sídly a obvody soudů. V čele generální prokuratury ČSR stál generální prokurátor ČSR, v čele hlavní vojenské prokuratury, hlavní vojenský prokurátor. V čele krajských prokuratur byli krajsí prokurátoři, městských prokuratur městští prokurátoři, okresních prokuratur okresní prokurátoři, obvodních prokuratur obvodní prokurátoři. V čele vyšších vojenských prokuratur pak vyšší vojenští prokurátoři a v čele vojenských obvodových prokuratur vojenští obvodoví prokurátoři.

Postavení prokurátora podle uvedené novely TrŘ bylo stejné. Oprávnění prokurátora při výkonu dozoru byla přesunuta do ustanovení § 174 odst. 2 TrŘ. Výlučná oprávnění byla pak uvedena v § 175 odst. 1 TrŘ. Podle § 175 odst. 2 TrŘ pak mohl prokurátor orgánům SNB uložit provedení takových úkolů, které byly tyto orgány oprávněny provést a jichž bylo třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.

2.4.2.4 Struktura SNB

Struktura SNB byla upravena zákonem č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti. SNB tvořila StB a VB, jež byly oborově samostatnými složkami. V rámci těchto složek byli jmenováni vyšetřovatelé, kteří ve věcech týkajících se vyšetřování byli podřízeni náčelníkům vyšetřovacích součástí. SNB byl organizován podle krajů a okresů. Městská správa VB v Brně vykonávala působnost okresního oddělení VB;

Krajská správa SNB v Brně vykonávala též působnost na území města Brna. Městská správa VB v Ostravě vykonávala působnost okresního oddělení VB; Krajská správa SNB v Ostravě vykonávala působnost též na území města Ostrava. Městská správa VB v Plzni vykonávala působnost okresního oddělení VB; Krajská správa SNB v Plzni vykonávala působnost též na území města Plzně. V okresech byla VB organizována podle obvodů.

2.4.3 Novela trestního řádu č. 149/1969 Sb.

Novela provedená zákonem č. 149/1969 Sb. s účinností od 1. 1. 1970 (v návaznosti na novou hmotněprávní úpravu přečinů v zákoně č. 150/1969 Sb.) upravila novou formu předsoudního stádia *objasňování*.⁵⁶

Objasňování se konalo pouze o *přečinech*, pojem přečinu a druhy upravoval zákon č. 150/69 Sb. Přečinem byl zaviněný, pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky byly uvedeny v zákoně č. 150/1969 Sb. a který nedosahoval stupně společenské nebezpečnosti trestného činu. Ve věcech, ve kterých se konalo pouze objasňování, nastávaly doručením návrhu na potrestání soudu účinky zahájení trestního stíhání. Návrh na potrestání podal soudu prokurátor, a to v případě, jestliže shledal, že výsledky objasňování odůvodňovaly postavení podezřelého před soud.

Při objasňování se nevydávalo rozhodnutí o zahájení trestního stíhání; obvinění se nevznášelo ani nesdělovalo; neprovádělo se seznamování toho, proti komu se řízení vedlo, s výsledky objasňování před podáním návrhu na potrestání; nepřipouštěla se účast obhájce; neprováděly se důkazy podle hlavy *páté* TrŘ.⁵⁷

Objasňování konaly orgány, které konaly podle TrŘ vyhledávání. Orgány konající objasňování vyžadovaly v souladu s TrŘ vysvětlení od státních orgánů, státních, hospodářských a jiných organizací, včetně zprávy o pověsti a opisu rejstříku, vyžadovaly odborná vyjádření od příslušných orgánů, vyžadovaly potřebná vysvětlení od občanů ad., podle § 179b/1 TrŘ. Objasňování muselo být skončeno nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy se orgán oprávněný k provedení objasňování o činu dozví. Výsledek objasňování shrnul orgán, který je prováděl do zprávy o výsledku objasňování a zaslal ji prokurátorovi spolu s návrhem na opatření. Nešlo-li ve věci o podezření

⁵⁶ Růžička, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. Praha, 2005, s. 81.

⁵⁷ Růžek, A. *Československé trestní řízení*. 3 vydání, Praha, 1977, s. 211, 213.

z přečinu, orgán, který objasňování prováděl, věc odložil, nebylo-li na místě vyřídit věc jinak (§179d TrŘ).

O přečinech se též konalo *vyhledávání*, a to v případě, objevily-li se v průběhu objasňování důvody vazby; bylo-li třeba provést zadržení a otevření zásilek (§ 179c odst. 1 TrŘ).

2.4.4 Novela trestního řádu č. 178/1990 Sb.

Novela trestního řádu provedena zákonem č. 178/1990 Sb., s účinností od 1. 7. 1990, zrušila institut *objasňování* přečinů v souvislosti se změnou trestního zákona č. 175/1990 Sb., která zrušila přečiny. Ve vztahu k vyhledávání zdůraznila význam vyšetřování. Novela stanovila, že vyhledávání se mělo konat o trestných činech, na které zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala jeden rok.

2.4.5 Novela trestního řádu č. 558/1991 Sb.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 558/1991 Sb., s účinností od 1. 1. 1992, svěřila do vyhledávání trestné činy, u kterých trestní sazba odnětí svobody nepřevyšovala dvě léta.

Novela dále nahradila pojem orgány Sboru národní bezpečnosti, za pojem *policejní orgán*.

Novelou bylo dále v přípravném řízení přeneseno rozhodování o nejdůležitějších základních lidských právech a svobodách, pokud mělo ze závažných důvodů dojít k jejich omezení, do působnosti *soudu*. Jednalo se např. o vazbu, domovní prohlídku, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nařízení pozorování duševního stavu obviněného ve zdravotnickém ústavu. Došlo tedy k přenesení těchto rozhodování z *prokurátora* na soud.

2.5 Období let 1993 až 2001

2.5.1 Novela trestního řádu č. 292/1993 Sb.

Novela trestního řádu č. 292/1993 Sb., zrušila druhou formu přípravného řízení *vyhledávání*. Dále byl zrušen institut vyšetřovatele prokuratury. Novela upravila jednotné přípravné řízení ve výlučné formě *vyšetřování řízeného vyšetřovatelem* policie. Procesní samostatnost těchto vyšetřovatelů byla více zdůrazněna a posílena.

Vyšetřování dále konali *vyšetřovatelé policie* začlenění u útvarů vyšetřování, které jmenoval ministr vnitra, a *státní zástupce*, který nově nahradil prokurátora.

Nově bylo rozlišeno zahájení trestního stíhání, kdy *trestní stíhání se zahajovalo* již jen proti konkrétní osobě pachatele, nikoli v případě, že bylo zjištěno spáchání trestného činu. *Trestní stíhání* bylo jedním ze stadia přípravného řízení, druhým byl *postup před zahájením trestního stíhání*.

2.5.1.1 Postup před zahájením trestního stíhání

Novela trestního řádu kromě zrušení vyhledávání, zdůraznila moment spočívající v tom, že těžiště činnosti policie mělo být především ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání.⁵⁸

Policejní orgán a vyšetřovatel policie byli povinni činit všechna potřebná opatření k odhalení trestných činů a zjištění jejich pachatelů, opatřovat potřebné podklady, nezbytná vysvětlení, zjišťovat a zajišťovat stopy trestného činu.

Vyšetřovatel prováděl úkony ve stadiu postupu před zahájením trestního stíhání u trestných činů, na které zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšovala tři roky. U ostatních prováděl tyto úkony *policejní orgán*. Vyšetřovatel a policejní orgán před zahájením trestního stíhání byli oprávněni provádět úkony podle § 158 odst. 3 TrŘ, zásadně však tyto úkony neměly žádný procesní význam. Úkony podle hlavy *čtvrté a páté* TrŘ mohli konat pouze, jednalo-li se o úkony neodkladné nebo neopakovatelné.

Postup před zahájením trestního stíhání mohl skončit vyšetřovatel a policejní orgán způsoby podle § 159 odst. 1 až 4 TrŘ. Věc odevzdal příslušnému orgánu, odložil pro nepřípustnost trestního stíhání, neúčelnost, nebo pokud se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání. Činili takto formou usnesení.

2.5.1.2 Zahájení trestního stíhání

Trestní stíhání zahajoval *vyšetřovatel policie* nebo *státní zástupce*.

Jestliže nasvědčovaly zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a byl-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej *spáchala určitá osoba*, zahájil vyšetřovatel nebo státní zástupce neprodleně trestní stíhání, pokud nebyl důvod k odložení věci

⁵⁸ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 253.

podle § 159 odst. 2 a 3 TrŘ. Trestní stíhání se zahajovalo tím, že *vyšetřovatel* nebo *státní zástupce* vyhotovili záznam o sdělení obvinění, tento byl vyhotoven samostatně nebo byl součástí protokolu o výslechu obviněného. Opis záznamu doručil obviněnému a do 48 hodin jeho obhájci a státnímu zástupci. Nebylo-li osobě obvinění sděleno (doručeno), vyšetřovatel nemohl konat úkony podle hlavy *čtvrté* (zajištění osob a věcí) a *páté* (dokazování) TrŘ, tyto mohl konat, pouze šlo-li o úkony neodkladné a neopakovatelné.

Vyšetřovatel konal vyšetřování zpravidla osobně. Úkony, které byly provedeny před sdělením obvinění, a úkony provedené na pokyn vyšetřovatele policejními orgány i po něm nemusel vyšetřovatel opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím zákonu. Při vyšetřování postupoval z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu objasněny všechny skutečnosti důležité pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu. Důkazy vyšetřovatel opatřoval bez ohledu na to, zda svědčily ve prospěch, či neprospěch obviněného. Obviněný nesměl být v žádném případě k doznání donucován. Všechna rozhodnutí o postupu vyšetřování a provádění vyšetřovacích úkonů činil vyšetřovatel samostatně a byl plně odpovědný za jejich zákonné a včasné provedení. Mohl odeprít splnění pokynu státního zástupce, měl-li za to, že pokyn nebyl v souladu se zákonem. Jinak pro tohoto byly pokyny státního zástupce závazné. Po té co bylo vyšetřovatelem sděleno obvinění, měl postavení samostatného orgánu provádějícího přípravné řízení.⁵⁹ Služebně nadřízen v souvislosti s výkonem služby v přípravném řízení byl vyšetřovateli ředitel úřadu vyšetřování. V rámci své činnosti dohlížel na dodržování zákonů a právních předpisů vyšetřovateli, zajišťoval organizaci vyšetřování, prohlubování odborných znalostí, dohlížel na stav a úrovně vyšetřování. Rovněž byl oprávněn vyžadovat předložení vyšetřovacích spisů, do kterých mohl nahlížet, dále vyžadovat předložení každého rozhodnutí vyšetřovatele o postupu ve vyšetřování a o provádění vyšetřovacích úkonů.

Vyšetřování bylo *skončeno* předložením spisu ze strany vyšetřovatele státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhovaných důkazů. Před předložením spisu státnímu zástupci, vyšetřovatel umožnil obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost musel obviněného a obhájce upozornit nejméně tři dny předem.

⁵⁹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 262, 326.

Nepovažoval-li vyšetřovatel navrhované doplnění za nutné, odmítnul je. O tomto učinil vyšetřovatel záznam ve spise a o odmítnutí návrhů na doplnění vyšetřování vyrozuměl obviněného nebo obhájce. Vyšetřovatel dále skončil vyšetřování některým z rozhodnutí podle § 171 až § 173 TrŘ, tedy věc postoupil jinému orgánu, zastavil trestní stíhání, přerušil trestní stíhání.

2.5.1.3 Státní zástupce

U státního zástupce v přípravném řízení trestním jeho funkce byly zachovány v obdobné míře, jako tomu bylo v případě prokurátora. Novela trestního řádu výrazněji nezměnila jeho procesní oprávnění a povinnosti.⁶⁰

Soustavu státního zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství. V obvodu Prahy působnost krajského státního zastupitelství vykonává Městské státní zastupitelství v Praze a působnost okresních státních zastupitelství vykonávají obvodní státní zastupitelství. V obvodu města Brna vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Brně.

2.5.1.4 Úřady vyšetřování

Vyšetřovatelé policie byli začleněni u útvarů vyšetřování. Struktura byla následující:

Krajské úřady vyšetřování, na úrovni kraje v Praze Městské úřady vyšetřování, Okresní úřady vyšetřování, na úrovni okresu Městský úřad vyšetřování v Plzni, Brně, na úrovni okresu Obvodní úřady vyšetřování v Praze a na úrovni policejních ředitelství Úřady vyšetřování pro ČR.

2.5.2 Novela trestního řádu č. 152/1995 Sb.

Novela trestního řádu rozšířila výčet policejních orgánů, do něhož byly začleněny i celní úřady, konala-li se řízení o trestných činech spáchaných v souvislosti s porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží. Dále byl novelou trestního řádu zaveden institut dočasného odložení trestního stíhání, který měl umožnit oddálení trestního stíhání, jestliže to bylo třeba pro objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení, zvláště závažného úmyslného

⁶⁰ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 295.

trestného činu nebo jiného úmyslného trestného činu, k jehož stíhání zavazovala vyhlášená mezinárodní smlouva, anebo zjištění jejich pachatelů. V průběhu dočasného odložení bylo možno provádět - stejně jako v kterékoli jiné věci, v níž dosud nedošlo ke sdělení obvinění, jen úkony neodkladné nebo neopakovatelné. Dále zavedla novela do úpravy způsobu meritorního skončení přípravného řízení, institut *narovnání* (§223a TrŘ).

O dočasném odložení trestního stíhání a schválení narovnání rozhodoval státní zástupce, kterému vyšetřovatel podával návrh na dočasné odložení trestního stíhání a návrh na schválení narovnání, při předložení spisu.⁶¹

2.5.3 Novela trestního řádu č. 166/1998 Sb.

Novela trestního řádu se dotkla úpravy prověřování. Poskytla státnímu zástupci nová oprávnění, jež měla výrazně posílit jeho postavení ve fázi před zahájením trestního stíhání. Státní zástupce byl k prověření oznámení o tom, že byl spáchán trestný čin oprávněn, vyžadovat od vyšetřovatele a policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení (§157 odst. 2 písm. a TrŘ), dočasně odložit zahájení trestního stíhání (§157 odst. 2 písm. d TrŘ).

3 Postavení policejního orgánu, státního zástupce a soudu v přípravném řízení trestním v současnosti

3.1 Přípravné řízení

Současná úprava přípravného řízení vychází z novely zákona č. 265/2001 Sb., o trestním řízení soudním, Trestní řád, který je účinný od 1. 1. 2002.

Přípravné řízení zahrnuje dva *časové úseky* a to postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování. „Přípravné řízení nemusí proběhnout v obou těchto úsecích. Může skončit již v prvním úseku odložením věci nebo odevzdáním věci jinému orgánu podle § 159 TrŘ. Jindy je podezření, že byl spáchán trestný čin takového druhu, nebo je trestní oznámení doloženo takovým způsobem, že je třeba ihned provést zahájení

⁶¹ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 265, 266.

trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ takže odpadá první úsek a je tu jen druhý úsek.⁶²

Přípravné řízení má podle závažnosti trestných činů, o kterých se koná, dvě *formy*, standardní přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení (zde vždy dochází k zahájení trestního stíhání), dále zahrnuje jednu ze zvláštních *forem*, kterou je *zkrácené přípravné řízení*.

Postup před zahájením trestního stíhání počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházely a nebyly-li tyto úkony provedeny do doby zahájení trestního stíhání obviněného nebo jiného meritorního rozhodnutí. V rámci postupu před zahájením trestního stíhání dochází k *prověřování* skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřující ke zjištění jeho předpokládaného pachatele.

Vyšetřování je úsek řízení od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání, a který především slouží k opatření a příp. i provedení důkazů v přípravném řízení § 161 odst. 1 TrŘ.

Zkrácené přípravné řízení je zvláštní *formou* přípravného řízení, probíhající v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Nedochází zde k dokazování, koná se o trestných činech, o nichž řízení koná v prvním stupni samosoudce.

3.1.1 Postup před zahájením trestního stíhání

Policejní orgán do doby konání v úseku před zahájením trestního stíhání provádí činnost v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, provádí potřebná šetření a opatření směřující k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Takto neformálně odhalené skutečnosti se následně prověřují v trestním řízení v souladu s trestním řádem.

V samotném úseku postupu před zahájením trestního stíhání (prověřování) jsou činní policisté zařazení u výkonných organizačních článků policie (místní a obvodní oddělení) s funkčním zařazením inspektor a vrchní inspektor a policisté zařazení

⁶² Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 15

u Služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen SKPV). U trestných činů s horní hranicí převyšující tři léta koná celé přípravné řízení SKPV.

Nasvědčují-li důvodně skutečnosti zjištěné na základě šetření policejních orgánů či z jiných podnětů (například z trestních oznámení státních orgánů, fyzických osob aj.) tomu, že byl spáchán trestný čin, sepíše policejní orgán neprodleně *záznam o zahájení úkonů trestního řízení* (§ 158 odst. 3 věta první TrŘ). V něm uvede zejména skutkové okolnosti, na základě kterých se řízení zahajuje.⁶³

Smyslem záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je vymezení počátku přípravného řízení, a tím i celého trestního řízení, dále pak slouží jako informace státního zástupce, který tímto okamžikem může vykonávat dozor v přípravném řízení.

Opis záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejní orgán po sepsání doručí státnímu zástupci nejpozději ve lhůtě 48 hodin.

Policejní orgán, po sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, opatřuje potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci tohoto postupu je oprávněn zejména v souladu s TrŘ:

- vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- provádět ohledání věci a místa činu,
- vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- za podmínek stanovených v § 76 zadržet podezřelou osobu,
- za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- způsobem uvedeným *v hlavě čtvrté provádět neodkladné a neopakovatelné úkony*, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.⁶⁴

⁶³ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 211.

⁶⁴ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 18, 19.

Dále pak provádět v postupu před zahájením trestního stíhání úkony uvedené v *hlavě deváté* TrŘ.

Po provedení všech nezbytných opatření sněmujících k objasnění trestného činu, zjištění jeho pachatele, policejní orgán skončí prověřování. Před zahájením trestního stíhání lze věc vyřídít odevzdáním věci, odložením věci podle § 159a odst. 1 až 3 a odst. 5 TrŘ a dočasným odložením trestního stíhání. Jako způsob vyřízení věci lze označit i vydání usnesení o zahájení trestního stíhání.

3.1.2 Vyšetřování

Vyšetřování konají policisté zařazení zpravidla u Služby kriminální policie a vyšetřování, jakožto vyšetřující orgány (§ 161 TrŘ).

„Zahájení trestního stíhání je institutem, který odděluje stádium prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 3 TrŘ) od stadia *vyšetřování*.“⁶⁵ Trestní stíhání se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho doručením obviněnému. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci, u obhájce počíná lhůta k doručení běžet od jeho zvolení nebo ustanovení. Vyšetřování se rozlišuje na dva druhy:

Standardní vyšetřování, které je časovým úsekem standardního přípravného řízení; tato vyšetřování se konají o trestných činech, o nichž řízení koná v prvním stupni okresní soud.

Rozšířené vyšetřování, které je časovým úsekem rozšířeného přípravného řízení; koná se o trestných činech, o nichž řízení koná v prvním stupni krajský soud. Rozšířené se nazývá proto, že je v něm možno provádět důkazy v širším rozsahu, než je to přípustné ve standardním vyšetřování.⁶⁶

Postup při vyšetřování je v koncentrované podobě upraven v § 164 TrŘ, vztahují se však k němu i další ustanovení. V § 164 TrŘ je vyjádřena myšlenka vlastní iniciativy policejního orgánu (zásada oficality). Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a rozsah dokazování (§ 89 odst. 1 TrŘ) jsou pro vyšetřování vymezeny tak, že jde o objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu. Zásada vyhledávací je pro

⁶⁵ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 285.

⁶⁶ Musil, J. *Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha, 2003, s. 586.

vyšetřování formulována v § 164 odst. 3 TrŘ. Policejní orgán zjišťuje skutečnosti bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch, či neprospěch obviněného. Obhajobu obviněného a jím navrhané důkazy, pokud nejsou zcela bezvýznamné, musí pečlivě přezkoumat.⁶⁷

Konkrétně jsou procesní formy při zjišťování skutkových podkladů v průběhu vyšetřování upraveny takto:

- při vyšetřování lze provádět úkony uvedené v § 158 odst. 3 a 4 TrŘ, jedná se o úkony přípustné již v postupu před zahájením trestního stíhání. Úkony, které se uskutečnily před zahájením trestního stíhání, se nemusí ve vyšetřování opakovat, pokud byly provedeny v souladu se zákonem,
- při vyšetřování mohou provádět policejní orgán a státní zástupce i úkony podle *hlavy čtvrté* TrŘ s výjimkou těch, k nimž je oprávněn pouze soud. Mohou tedy např. zadržet podezřelého, odejmout věc, nemohou však např. vzít obviněného do vazby,
- ve vyšetřování se také provádějí *důkazy* postupem podle *hlavy páté* TrŘ. Pokud tyto důkazy byly provedeny zákonným způsobem, lze je za dodržení dalších podmínek uplatnit i v řízení před soudem. O rozsahu dokazování platí obecné pravidlo, že se dokazují pouze základní skutečnosti důležité pro posouzení případu.

Policejní orgán po skončení vyšetřování předloží státnímu zástupci spisový materiál s návrhem na podání obžaloby podle § 166 TrŘ nebo učiní návrh na některé rozhodnutí podle § 171 až § 173 nebo podle § 307 a § 309 TrŘ.

3.1.3 Zkrácené přípravné řízení

„Je druh přípravného řízení, které nese určité znaky vyšetřování (koná se zásadně proti určité osobě, již se sdělí podezření ze spáchání trestného činu), současně však vykazuje i znaky prověřování. Koná se u typově nejméně závažných trestných činů a jen tehdy, lze-li očekávat rychlé a neformální objasnění skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, zjištění osoby důvodně podezřelé z jeho spáchání a vyhledání důkazů.“⁶⁸

Základní podmínkou je, že toto řízení bude ukončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Tuto lhůtu může prodloužit státní zástupce, nejvýše o deset dnů.

⁶⁷ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 292.

⁶⁸ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 344.

„Zkrácené přípravné řízení lze konat, jen jde-li o trestné činy, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.“⁶⁹

Orgány konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony podle *hlavy deváté*, TrŘ. Způsobem uvedeným v *hlavě čtvrté*, TrŘ provádí pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony.

Podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tomto úkonu orgán konající zkrácené přípravné řízení učiní záznam do protokolu. Opis záznamu doručí podezřelému a jeho obhájci, policejní orgán zašle opis záznamu do 48 hodin též státnímu zástupci (§ 179b odst. 3 TrŘ).

Podezřelý má v zkráceném přípravném řízení stejná práva jako obviněný.

Policejní orgán může po skončení zkráceného přípravného řízení rozhodnout o odložení věci některým ze způsobů uvedených v § 159a odst. 1 až 3 TrŘ nebo § 159a odst. 5 TrŘ. Jestliže věc neodloží, nekoná seznámení se spisem, jako je to ve vyšetřování, ale vypracuje zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení podle § 179c odst.1 TrŘ. K této zprávě připojí policejní orgán všechny písemnosti a věci shromážděné v průběhu zkráceného přípravného řízení.

3.2 Policejní orgán

Policejními orgány podle § 12 odst. 2 TrŘ jsou zejména míněny útvary Policie České republiky, a v řízení o trestných činech policistů a zaměstnanců zařazených v Policii České republiky má postavení policejního orgánu Inspekce Policie České republiky.

Útvary Policie jsou:

- Policejní prezidium České republiky,
- Útvary policie s celostátní působností,
- Krajská ředitelství policie,
- Útvary zřízené v rámci krajského ředitelství.

Trestní řád dále vyjmenovává orgány, které mají v řízení o některých činech postavení *policejního orgánu*. Jsou jimi pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil, pověřené orgány Vězeňské služby ČR

⁶⁹ Šámal, P. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 344.

v řízení o trestných činech příslušníků této služby, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech příslušníků této služby, pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech příslušníků tohoto úřadu, pověřené orgány Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech příslušníků tohoto zpravodajství. Postavení policejního orgánu mají i pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů a služeb. Tyto policejní orgány mohou zpravidla působit pouze v úseku postupu před zahájením trestního stíhání.

3.3 Státní zástupce

V přípravném řízení se státní zástupce účastní řízení v rozsahu stanoveném trestním řádem. Z tohoto hlediska má státní zástupce mezi subjekty přípravného řízení speciální místo. Státní zástupce je v řízení činný ve veřejném zájmu. Jen on je oprávněn k podání obžaloby (návrhu na potrestání), dát souhlas k dočasnému odložení zahájení trestního stíhání policejnímu orgánu (§ 159b odst. 1 TrŘ) a soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Do práva státního zástupce jako veřejného žalobce nemůže zasahovat žádným způsobem soud ani strany.

Státní zástupce je odpovědný za zákonnost provedení procesních úkonů v přípravném řízení a úplnost dokazování potřebného k podání obžaloby, nebo jiného meritorního rozhodnutí jako je návrhu na potrestání nebo odložení věci dle § 159a TrŘ.

Úkolem státního zástupce je vykonávat dozor nad zachováváním zákonitosti. V přípravném řízení státní zástupce a policejní orgán jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání, státní zástupce může policejnímu orgánu uložit provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.

K prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je státní zástupce dále oprávněn vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení. Odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, dočasně odložit zahájení trestního stíhání (§157 TrŘ), rozhodnout o návrhu vyšetřovatele ve věci ukončení vyšetřování.

Dále je v rámci výkonu dozoru oprávněn dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění, přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osobě služebně činná v policejním orgánu, vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje aj., uvedené v § 174 odst. 2 TrŘ.

Pokyny státního zástupce budou směřovat zejména k tomu, aby policejní orgán opatřil potřebné podklady (např. různé doklady, zprávy aj.), vysvětlení od osob, zjistil a zajistil stopy trestného činu. Může jít též o další úkony (např. předvádění osob § 83c odst. 2 a 3, § 90, 98 TrŘ aj.), vyhledávání celostátního pátrání po osobách, úkony směřující k provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu, pořizování zvukového záznamu osob, snímání daktyloskopických otisků, doručování písemností aj. Pokyny státního zástupce jsou závazné a policejní orgán není oprávněn vznášet námitky a to na rozdíl od předchozí právní úpravy. Dále policejnímu orgánu v přípravném řízení dává souhlas s předběžným zadržením osoby, vydává příkaz k odnětí věci, policejnímu orgánu k tomuto vydává předchozí souhlas a provádí další úkony stanovené mu TrŘ.

Do kompetence státního zástupce spadá též vyšetřování trestných činů příslušníků Policie České republiky, Vojenské policie, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství.

3.4 Soud

Soudnictví v trestních věcech vykonávají okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy a Nejvyšší soud se sídlem v Brně. Na území hl. m. Prahy vykonává působnost krajského soudu Městský soud v Praze, působnost okresních soudů zde vykonávají obvodní soudy. Na území města Brna vykonává působnost okresního soudu Městský soud v Brně.

V trestních věcech koná zpravidla řízení v prvním stupni okresní soud, respektive v Praze obvodní soud, v Brně Městský soud.

„Před rokem 1991 nepříslušela soudu v přípravném řízení žádná pravomoc. Z důvodu posílení garancí ochrany práv a občanských svobod přikročil zákonodárce k tomu, že několika novelizacemi trestního řádu od roku 1991 svěřil soudu rozhodování o nejzávažnějších zásazích do občanských práv. Z dělby kompetencí však vyplývá,

že soud v přípravném řízení nikdy nečiní žádné úkony z vlastní iniciativy. Podnět k jeho činnosti je nejčastěji *návrh státního zástupce*, v některých případech též *opravný prostředek* (§ 146a TrŘ) podaný oprávněnými osobami nebo *žádost* obviněného nebo jiných oprávněných osob.⁷⁰

„Úloha soudce ve všech druzích přípravného řízení se omezuje na rozhodování nebo přezkum úkonů trestního řízení, které jednak mohou mít rozhodující procesní význam, jednak takových, při nichž dochází nebo může dojít k omezení lidských práv a základních svobod a kterým vždy předchází vnější podnět.“⁷¹

Pravomoc soudu se vztahuje v přípravném řízení zejména na tyto záležitosti:

- příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků,
- příkaz k zadržení zásilky,
- rozhodnutí o vzetí do vazby,
- příkaz k zatčení,
- rozhodnutí o zadržené osobě,
- příkaz k domovní prohlídce,
- ustanovení obhájce, zrušení jeho ustanovení a zproštění obhájce povinnosti obhajování.

4 Úloha orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských státech

4.1 Francie

Předsoudní stadium, přípravné řízení trestní ve Francii, probíhá formou *vyšetřování*. Vyšetřování je konáno vyšetřujícím soudcem, soudní policií pod vedením státního zástupce a u méně závažných trestných činů správní policií, v tzv. předběžném vyšetřování, pod dohledem státního zástupce. V případech předběžného vyšetřování může totiž státní zástupce věc, ve které bylo konáno, předložit s návrhem přímo soudu. Nebylo-li konáno vyšetřování, znamená to, že úkony provedené před předložením návrhu nemají procesní hodnotu důkazu provedeného před soudem

⁷⁰ Musil, J. *Trestní právo procesní*. 2. vydání přepracované. Praha, 2003, s. 544, 545.

⁷¹ Čiřáková, D. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha, 2008, s. 443.

a slouží jako podklad pro podání obžaloby, nikoli jako podklad pro rozhodnutí soudu v hlavním líčení.⁷²

4.1.1 Vyšetřující soudce (Le juge d'instruction)

Vyšetřující soudce koná *vyšetřování* složitých trestných činů, a to jen na základě žádosti státního zástupce, podle obsahu spisu. Spis může být veden proti určité jmenované osobě nebo osobě nejmenované.

Vyšetřující soudce je specializovaným soudcem trestního soudu, je jmenován ze soudců tohoto soudu způsobem stanoveným zvláštním předpisem.⁷³

Vyšetřující soudce má vyšetřující a soudní pravomoc. Jeho úkolem je usilovat o důkaz pravdy. Jeho povinností je proto prostudovat daný spis a provádět další vyšetřování, aby zjistil, zda existuje dostatek důkazů pro předložení případu soudu. Po skončení vyšetřování předloží vyšetřující soudce spis státnímu zástupci.⁷⁴ Součástí spisu je názor, zda je věc potřeba projednat před soudem, či nikoli.

Vyšetřování vede samostatně nebo pověří veškerými nutnými vyšetřovacími úkony soudní policii.

Příslušnost vyšetřujícího soudce je dána místem porušení zákona, místem, kde se nachází některá z osob podezřelá, že se na tomto narušení podílela.⁷⁵

4.1.2. Soudní policie (Police judiciaire)

Soudní policie je zvláštním orgánem pro vedení *vyšetřování* ve Francii.

Ve vyšetřování postupuje soudní policie podle pokynů státního zástupce nebo z úřední povinnosti.

Soudní policie je zřízena v obvodech každého odvolacího soudu. Je pověřena zjišťovat porušení ustanovená trestním zákonem, shromažďovat o tom důkazy a pátrat po pachatelích. Bylo-li zahájeno vyšetřování, provádí delegaci vyšetřovacích jurisdikcí a plní jejich požadavky.

Soudní policií se rozumí:

1. důstojníci, úředníci soudní policie,

⁷² Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 630.

⁷³ Fenyk, J. *Veřejná žaloba, Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha, 2001, s. 42.

⁷⁴ Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha, 2005, s. 629.

⁷⁵ Veselý, Z., Val'ová, V. *Francouzský trestní řád, první díl*. Praha, 1991, s. 30.

2. zaměstnanci soudní policie a zaměstnanci výpomocní,
3. funkcionáři a zaměstnanci, jimž jsou přiděleny ze zákona určité funkce soudní policie.

Postavení úředníka soudní policie mají:

Starostové a jejich zástupci, důstojníci a hodnostáři četnictva, četníci, kteří jsou nejméně pět let ve službách četnictva, jmenovitě označení ministerskými výnosy, generální inspektoři, náměstci ředitele policejní složky, generální kontroloři, policejní komisaři, funkcionáři sboru národní policie, kteří jsou nejméně dva roky v činné službě jakožto tituláři jmenovitě označení výnosy ministra spravedlnosti a vnitra. Dále pak osoby vykonávající funkce ředitelů nebo jejich náměstků vyčleněných z ministerstva vnitra a ředitel a jeho zástupce četnictva při ministerstvu ozbrojených sil.⁷⁶ Vyšetřování mohou u soudní policie tedy konat *kvalifikovaní policejní úředníci*.

Členové soudní policie jsou podřízeni státním zástupcům. Podřízenost spočívá v tom, že státní zástupce musí být neprodleně informován o zahájení trestního řízení proti konkrétní osobě. Soudní policie zahajuje vyšetřování v okamžiku, kdy se dozví o trestném činu.⁷⁷

4.1.3 Státní zástupce

Státní zástupce je veřejným žalobcem. Působí na státním zastupitelství, které je zřízeno u jednotlivých soudů. Vykonává dohled nad úředníky a zaměstnanci soudní policie, ukládá jim shromažďovat všechny informace a zprávy, které shledá užitečnými pro dobrý výkon spravedlnosti. Dává pokyn k provedení všech úkonů v souvislosti s vyhledáváním a stíháním v trestních věcech.⁷⁸ Řídí všechny aktivity soudní policie i dalších složek policie, tedy především pořádkové, v obvodu působnosti soudu, u něhož působí příslušné státní zastupitelství.

V případě, že je vedeno vyšetřování vyšetřujícím soudcem, vznáší vůči němu své požadavky. V případě sporů mezi nimi o nutnost provést úkon rozhoduje Justiční komora.

⁷⁶ Veselý, Z., Vařová, V. *Francouzský trestní řád, první díl*. Praha, 1991, s. 16, 17.

⁷⁷ Fenyk, J. *Veřejná žaloba, Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha, 2001, s. 42.

⁷⁸ Veselý, Z., Vařová, V. *Francouzský trestní řád, první díl*. Praha, 1991, s. 25, 26, 27.

Státní zástupce může přímo řídit vyšetřování závažných trestných činů soudní policií, zejména provedení prvotních úkonů.

Státní zástupce rozhoduje o tom, zda bude, či nebude vedeno trestní stíhání. Může tedy rozhodnout okamžitě po oznámení policie, že věc nebude vyšetřována nebo tak učinit kdykoli až do podání obžaloby.

4.1.4 Složky policie

Policii spravuje ministerstvo vnitra. O vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek se starají dvě relativně soběstačné složky, a to národní policie a četnictvo.

Národní policie (Police nationale) má civilní statut, podléhá ministru vnitra. Nejvyšším řídicím prvkem v organizační struktuře policie je Generální ředitelství (Direction générale de la Police national) dále jen GŘ. V rámci policie má prioritní postavení Ústřední úřad GŘ (ekvivalent našeho policejního prezidia) a 11 ředitelství.

Ústřední úřad GŘ mimo řídicí činnost pod sebou zaštiťuje desítku celonárodních útvarů, jmenovitě některé z nich: RAID – jednotka zvláštního určení francouzské policie, podílí se zejména na boji s organizovaným zločinem a terorizmem, na ochraně důležitých osob. MILAD – protidrogová mise má na starosti koordinaci boje proti narkotikům aj.

Nejvýznamnějšími ředitelstvími jsou Ředitelství správy národní policie, Ředitelství pro veřejnou bezpečnost, Služba vnitřní bezpečnosti a Ředitelství soudní policie.

Ředitelství správy národní policie (DAPN) je rozděleno do pěti odborů: Odbor všeobecné správy financí, Odbor pro lidské zdroje, Odbor pro sociální záležitosti, Odbor logistiky, Služba informačních technologií.

Ředitelství pro veřejnou bezpečnost (DCSP) a jemu podřízené síly zajišťují permanentní 24 hodinovou ochranu veřejnosti a majetku, udržuje veřejný pořádek a jinak pomáhá veřejnosti. Ředitelství se opírá o teritoriální správu, a to v několika úrovních: 102 krajských ředitelství, 424 okrsků, komisařství, policejní stanice, popř. kontaktní místa, která jsou nejbližšími body pro kontakt občana s policií. Součástí DCSP je 9 skupin zásahových jednotek.

Služba vnitřní bezpečnosti (DST) je informační a bezpečnostní službou Francouzské republiky a je řízena v rámci policie. Aktivity této služby jsou

organizovány ve třech oblastech: kontrašpionáž, boj proti terorizmu, boj proti závažné ekonomické kriminalitě.

Ředitelství soudní policie (DCPJ) a jemu podřízené úřady ze zákona pomáhají justici při vyšetřování trestní činnosti, a to za dohledu příslušných úřadů – státního zástupce vyšetřujícího soudce.

Četnictvo (gendarmerie) má vojenský statut. Jeho organizační podřízenost je dělena mezi ministerstvo vnitra a ministerstvo obrany. Organizační struktura vychází z územně správního členění Francie. Působnost četnictva lze vymezit totožně jako u národní policie. Četnictvo lze dělit na mobilní jednotky, zajišťující veřejný pořádek a vyhrazené úkoly vojenského charakteru. Místní četnictvo pak provádí vyšetřování, a to podle stejné legislativy jako národní policie.

Zvláštní statut v rámci národní policie požívá *Prefektura pařížské policie*. Policejní komisař pařížské policie, *prefekt*, se za výkon své činnosti zodpovídá přímo ministru vnitra. Prefekt řídí jednotky pařížské policie, ale též dalších tří přilehlých departmentů. Je bezpečnostním velitelem širší pařížské oblasti, což znamená, že je tedy odpovědný za nevojenské plánování, chod vládních institucí na tomto teritoriu.

Mezi další policejně bezpečnostní složky patří i *Městská a venkovská policie*. Je zřizována samosprávami dle uvážení. Obecně má omezeny pravomoci, zaměřuje se především na prosazování a uplatňování obecně závazných vyhlášek, zejména v oblasti dopravy.⁷⁹

Ve Francii tedy podle své působnosti jako tomu bylo v minulosti i u nás, existují dva druhy policie, a to Správní policie, což jsou uniformované preventivní hlídky a Soudní policie (kriminální policie) činná v trestním řízení.

4.2 Dánsko

Znakem přípravného řízení v Dánsku je přímé zapojení policejních složek do činnosti veřejného žalobce. *Vrchní komisaři* (vedoucí policejní konštablové) jsou odpovědní za vyšetřování. V tomto ohledu jsou odpovědni jednak krajským veřejným žalobcům a jednak přímo Řediteli veřejné žaloby a ministru spravedlnosti.⁸⁰

⁷⁹ Bohman, M. *Policejní sbory ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha, 2008, s. 57 - 61.

⁸⁰ Fenyk, J. *Veřejná žaloba, Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha, 2001, s. 36.

4.2.1 Veřejná žaloba

V čele soustavy orgánů veřejné žaloby stojí *ředitel veřejné žaloby* (Rigsadvokaten), který je podřízen ministru spravedlnosti, který může žalobci vydávat závazné pokyny obecné i konkrétní povahy. Je jmenován králem na základě návrhu vlády na dobu předem neomezenou. Ředitel je nadřízen všem úřadům veřejného žalobce a jejich veřejným žalobcům. Je nejvyšším orgánem veřejné žaloby v zemi a je organizačním šéfem veřejné žaloby. Je odvolacím stupněm proti rozhodnutím krajských veřejných žalobců např. o tom, že nebude vedeno trestní stíhání v konkrétních případech. Vykonává dohled nad krajskými veřejnými žalobci a vydává jim pokyny. Dalším stupněm veřejné žaloby jsou *regionální/krajské orgány veřejného žalobce*, kde v čele stojí *krajský veřejný žalobce*. Krajské veřejné žalobce působí v trestních věcech před vyššími porotními soudy a u vrchních soudů, pokud tyto rozhodují jako soud odvolací. Dále u vyšších soudů zastupují trestné činy větší závažnosti. V ostatních případech působí jako zástupci orgánů veřejného žalobce *vrchní komisaři*.⁸¹

4.2.2 Složky policie

V Dánsku existuje jediný národní policejní sbor. Pod pravomoc spadá ministru spravedlnosti, který stojí v jejím čele. Řízením policie je pověřen *národní policejní komisař* (policejní prezident). Působnost policie je vymezena dvěma zákony, a to zákonem o spravedlnosti a zákonem policejních činnostech. Obecně je působnost policie vymezena jako:

- 1) udržování bezpečnosti, míru a pořádku; dohled nad dodržováním právních předpisů, činit nezbytná preventivní opatření; vyšetřování trestných činů a stíhání jejich pachatelů,
- 2) se souhlasem ministra spravedlnosti plnit též další uložené úkoly (zejména udělování řídičských oprávnění, vydávání pasů, správní zabavování majetku, registr motorových vozidel).

Centrála dánské policie se nachází v Polititorvet, v centru Kodaně, kde sídlí vedení policie včetně, včetně *národního komisaře*.⁸²

⁸¹ Fenyk, J. *Veřejná žaloba, Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha, 2001, s. 36, 37.

⁸² Bohman, M. *Policejní sbory ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha, 2008, s. 38,39.

Dánsko se dělí na 12 policejních distriktů (obvodů). V čele distrikt stojí *vrchní komisař*, který částečně podléhá *národnímu komisaři* a částečně přímo ministru spravedlnosti. *Vrchní komisař* je zároveň veřejným žalobcem u místně příslušného soudu.

Každý distrikt je funkčně rozdělen do tří sekcí:

- sekce kriminálního vyšetřování a veřejné obžaloby,
- sekce taktické podpory,
- sekce veřejné ochrany.

Sekce kriminálního vyšetřování a veřejné obžaloby, *kriminální služba* plní úkoly podobně jako SKPV Policie ČR. Institut *veřejné obžaloby* je částečně začleněn do činnosti policie. *Vrchní komisař* vede obžalobu u soudů první instance, odpovídá za vyšetřování trestných činů ve svém obvodě. Policie zaměstnává asi 550 právních specialistů na problematiku veřejné obžaloby, v našem podání by se dalo mluvit o kombinaci vyšetřovatele a státního zástupce. Hierarchie těchto specialistů je složena z velitele policejních žalobců, jeho zástupce a výkonných asistentů. Bezprostřední dohled nad nimi vykonává *starší velitel*, který spadá pod *vrchního komisaře*. Při vyšetřování trestných činů tito právní specialisté spolupracují s policisty a též rozhodují o tom, zda bude případ předložen soudu.⁸³

„Sekce taktické podpory, každý distrikt je tvořen sítí policejních stanic, v jejich čele stojí *velitelé*. Policejní stanice jsou rozděleny na hlavní, kde je provoz zajištěn po 24 hodin denně, a na místní policejní stanice, kde je služba vykonávána pouze přes den. Hlavní policejní stanice v podstatě zajišťují sekci, respektive úkoly taktické podpory, mezi něž lze zařadit:

- počáteční úkony vyšetřování (zajištění místa činu apod.),
- hlídkovou službu,
- kontrolu objektů,
- dopravně bezpečnostní činnost,
- nasazení pohotovostních jednotek,
- kynologii,
- a další úkoly, včetně policejní asistence.

Sekce veřejné ochrany, do její kompetence spadá policejní činnost, kterou zajišťují místní policejní stanice. Místní policejní služebny poskytují občanům sice stejné

⁸³ Bohman, M. *Policejní sbory ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha, 2008, s. 40,41.

penzum služeb, nicméně v omezeném rozsahu a době, což znamená pouze v tzv. otvíracích hodinách.“⁸⁴

Závěr

Svoji bakalářskou práci jsem zpracoval na základě teoretických poznatků získaných z odborné literatury a dalších materiálů věnujících se dané problematice. Vycházel jsem i z vlastních zkušeností získaných svou dlouholetou praxí na úseku trestního řízení, konkrétně ve fázi před zahájením trestního stíhání.

Provedl jsem analýzu současného postavení a úkolů orgánů činných v přípravném řízení trestním, postavení a úkolů orgánů přípravného řízení trestního v minulosti a současné úlohy obdobných orgánů vymáhajících právo ve vybraných evropských státech. Zjištěné poznatky jsem zahrnul do jednotlivých kapitol, porovnal a ve věci současného postavení policejního orgánu jsem dospěl k následujícímu závěru.

Orgány, které zastávaly úlohu dnešního policejního orgánu, a působily na území dnešní České republiky, v období od roku 1873 do současnosti, v přípravném řízení plnily úkoly na základě pokynů nadřízených orgánů (státní zástupce, vyšetřující soudce) a jednak samostatně podle povahy a druhu úkolů na základě svého funkčního zařazení v souladu s platnými právními předpisy. Postupovaly obdobně jako v současnosti policisté služebně zařazení v rámci SKPV a ve výkonných organizačních člancích policie.

Postavení policejního orgánu v přípravném řízení trestním se měnilo v návaznosti na dynamiku právního systému. Vycházelo z právní úpravy, která reflektovala kladné, či záporné zkušenosti z předchozích právních předpisů, které vždy musely nutně odrážet požadavky dané doby. Tento vývoj vyústil v současnou právní úpravu, kdy policejní orgán plní úkoly ve dvou časových úsecích přípravného řízení trestního, v postupu před zahájením trestního stíhání (prověřování) a ve vyšetřování. Vyšetřování konají policisté zařazení u SKPV, kteří se podílejí i na prověřování závažnějších trestných činů. Prověřování pak konají policisté výkonných organizačních článků policie, a to inspektoři a vrchní inspektoři, kteří konají i ve zkráceném přípravném řízení, které zpravidla konají i policisté SKPV.

⁸⁴ Bohman, M. *Policejní sbory ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha, 2008, s. 40,41.

Vzhledem ke zmíněné dynamice vývoje právního systému lze předpokládat, že i v budoucnu bude docházet k dalším změnám v postavení policejního orgánu v přípravném řízení trestním.

Podle mého názoru by se případná změna (reforma) mohla promítnout například do zákona o Policii ČR, kdy by mohly vzniknout dvě na sobě nezávislé skupiny policie. Do těchto skupin by byli rozděleni policisté výkonných organizačních článků policie. Jedna skupina pod názvem například „*skupina pro trestní řízení*“ by se podílela výlučně na trestním řízení v rámci prověřování a zkráceného přípravného řízení, aniž by byla zatěžována dalšími úkoly, jako jsou účast na dopravně bezpečnostních akcích, dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, dohled nad bezpečností při sportovních a kulturních akcích aj. Po procesní stránce by byli její příslušníci vázáni zákony a pokyny státního zástupce. Ve věcech služebního poměru by byli podřízeni svému nadřízenému služebnímu funkcionáři. Druhá skupina pod názvem například „*skupina pro dohled nad veřejným pořádkem*“ by byla skupina, jejíž činnost by byla plně vázána pokyny svého nadřízeného služebnímu funkcionáře. Do jejich kompetencí by výlučně patřilo plnění úkolů týkajících se zajištění veřejného pořádku, hlídková činnost a šetření ve věcech přestupků. Při zjištění podezření ze spáchání trestného činu v rámci hlídkové služby by příslušníci této skupiny provedli zajištění místa činu, šetření na místě činu, zadržení podezřelého atd. Po té by celá věc byla předána *skupině pro trestní řízení*, případně SKPV. Předání věci by mělo formu úředního záznamu, který by obsahoval výčet všech učiněných opatření. V případě zadržení podezřelého by s úředním záznamem byl předán i protokol o zadržení.

Modelová situace:

1) V případech trestného činu krádeže spáchaného neznámým pachatelem formou vloupání do vozidla by hlídka provedla následující opatření:

- zajistila místo činu,
- vyrozuměla skupinu pro trestní řízení,
- do příjezdu příslušníka skupiny pro trestní řízení by provedla v okolí šetření,
- vyžádala by vysvětlení od osob nacházejících se na místě činu,
- po příjezdu příslušníka skupiny pro trestní řízení na místo by mu věc předala,
- o předání by sepsala úřední záznam.

2) V případech trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky by hlídka provedla následující opatření:

- zadržela by podezřelého,
- převezla podezřelého na pracoviště skupiny pro trestní řízení,
- vyhotovila by protokol o zadržení podezřelého,
- podezřelého by předala společně s protokolem o zadržení a úředním záznamem o provedených opatřeních skupině pro trestní řízení k dalšímu jejímu opatření.

Vedle těchto skupin působících v rámci výkonných organizačních článků policie by i nadále působila *SKPV*, která by konala především vyšetřování a podílela by se na prověřování závažnějších trestných činů.

V současnosti jsou sice policisté určeni k plnění úkolů na úseku trestního řízení u výkonných organizačních článků policie rozlišení, a to svými hodnostmi inspektoři a vrchní inspektoři, tzv. „zpracovatelé“, tito se ovšem podílejí i na ostatních úkolech, které nespádají do trestního řízení, čímž dochází k jejich zatěžování. Domnívám se, že změna by se pozitivně odrazila v kvalitě a rychlosti trestního řízení.

Reforma by mohla být provedena i tak, že policisté zařazení v rámci výkonných organizačních článků policie, konkrétně „zpracovatelé“, by byli začleněni pod *SKPV*, která by jako jediná specializovaná složka konala v přípravném řízení trestním. Zde by konali prověřování méně závažných trestných činů a zkrácené přípravné řízení. Pracovní náplň ostatních policistů výkonných organizačních článků policie by byla stejná jako v případě *skupiny pro dohled nad veřejným pořádkem* u reformy související se vznikem dvou nezávislých skupin policie.

Jsem si vědom toho, že navrhovaná opatření by si vyžádala personální změny v oblasti navýšení početního stavu policistů u výkonných organizačních článků policie.

Seznam použitých zdrojů

Při tvorbě této metodiky byly využity následující zdroje:

Literární zdroje

1. Bobek, M., et al. *Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezprávi*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. 1005 s. ISBN 978-80-210-4844-7
2. Bohman, M. *Policejní sbory ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky odbor bezpečnostní politiky, 2008. 202 s.
3. Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Aspi, 2008. 824 s. ISBN 978-80-7357-348-5
4. Čížek, K. *Trestní právo policejní*. Praha : J. Otto, 1882. 198 s.
5. Fenyk, J. *Veřejná žaloba, Díl první, Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha : Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. 215 s. ISBN 80-238-8543-X
6. Kuchta, J., Schelle, K. *Historie a současnost státního zastupitelství*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. 348 s. ISBN 80-210-1044-4
7. Macek, P., Uhlíř, L. *Dějiny policie a četnictva I*. 1. vyd. Praha : Themis, 1997. 178 s. ISBN 80-85821-52-4
8. Macek, P., Uhlíř, L., Wiesmaier, V. *Dějiny policie a četnictva II*. 1. vyd. Praha : Police history, 1999. 230 s. ISBN 80-902670-0-9
9. Malý, K., Soukup, L. *Vývoj práva v Československu v letech 1945-1989*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 914 s. ISBN 80-246-0863-4
10. Mellan, J. *Trestní řízení v praxi*. Praha : A. Hubínek, 1941. 556 s.
11. Musil, J. et al. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. přepracované. Praha : C. H. Beck, 2003. 1124 s. ISBN 80-7179-678-6
12. Nedorost, L. *Obecní policie*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1995. 29 s. ISBN 80-210-1147-5
13. Novák, B., Repík, B. *Vybrané poznatky a zákonné úpravy z trestně právní oblasti ve Francii a Rakousku*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993. 73 s.
14. Novotný, F. *Teoretické otázky přípravného řízení trestního*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2002. 162 s. ISBN 80-7251-118-1

15. Plundr, O., Hlavsa, P. *Organizace justice a prokuratury*. 4. vyd. přepracované. Praha : Panorama, 1980. 248 s. ISBN 11-019-80
16. Růžek, A., et al. *Československé trestní řízení*. 3. vyd. doplněné a částečně přepracované. Praha : Orbis, 1977. 354 s. ISBN 11-062-77
17. Růžek, A., et al. *Trestní řád, komentář, I. Díl*. Praha : Panorama, 1981. 808 s. ISBN 11-057-81-01
18. Růžek, A., et al. *Trestní řád, komentář, II. Díl*. Praha : Panorama, 1981. 352 s. ISBN 11-057-81-02
19. Růžička, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. 1. vyd. Praha : Knihovnička Orac, 2005. 158 s. ISBN 80-86199-93-2
20. Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající v přípravném řízení v ČR*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2005. 745 s. ISBN 80-7179-929-7
21. Slušný, J. et al. *Dějiny obecních policí I*. 1. vyd. Praha : Policie history, 2004. 215 s. ISBN 80-86472-26-6
22. Šámal, P., et al. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 1471 s. ISBN 80-7179-741-3
23. Šámal, P., et al. *Trestní řád, komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1995. 1439 s. ISBN 80-7179-027-3
24. Veselý, Z., Vařová V. *Francouzský trestní řád, první díl*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1991. 140 s.

Elektronické zdroje

1. *Gotiskův historický web – SNB – Historie sboru národní bezpečnosti* [online]. 2005 – 2009. Dostupný z WWW: <<http://www.gotisek.estranky.cz/clanky/snb/historie-sboru-narodni-bezpecnosti>>
2. *Lex data C. H. Beck – Zákon o trestním řízení soudním č. 87/1950 Sb.* [online]. 2002 – 2007. Dostupný z WWW: <http://www.lexdata.abcsys.cz/lexdata/sb_free.nsf/0/C12571CC00341DF1C12566D40071A434>
3. *Lex data C. H. Beck – Zákon o národní bezpečnosti č. 149/1947 Sb.* [online]. 2002 - 2007. Dostupný z WWW: <http://www.lexdata.abcsys.cz/lexdata/sb_free.nsf/0/C12571D20046A0B2C12566D400717D30>
4. *Lex data C. H. Beck – Zákon o prokuratuře č. 65/1956 Sb.* [online]. 2002 - 2007. Dostupný z WWW: <http://www.lexdata.abcsys.cz/lexdata/sb_free.nsf/0/>

C12571CC00341DF112566D40071CB50>

5. *Policie ČR – Historie policie a četnictva* [online]. 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- **ASPI – Automatizovaný systém právních informací**
- **Instrukce pro vyšetřovatele a policejní orgány PČR k postupu v trestním řízení, 1996**
- **Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 30/2009 o plnění úkolů v trestním řízení, vydaný nařízením ministerstva vnitra č. 82/1995**

Seznam zkratek

Aj. - a jiné

Č. - číslo

Čl. - článek

Čs. - československý

Hl. m. - hlavní město

KŘ - krajské ředitelství

Např. - například

Popř. - popřípadě

Příp. - případně

Ř. z. - říšský zákoník

Sb. - sbírky

Sb. z. a n. - sbírky zákonů a nařízení státu Československého

SCP - služba cizinecké policie

TrZ - trestní zákon